अभिव्यक्ती

वार्षिक अंक २०१०-११

अडत व्यापारी शिक्षण संस्था संचलित

देगलूर महाविद्यालय, देगलूर

जि. नांदेड. (महाराष्ट्र)

महाविद्यालयातील नूतन ग्रंथालय इमारत उद्घाटन कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना मा. ना. डी.पी. सावंत. मंचावर डावीकडून नगराध्यक्ष मष्णाजी निलमवार आ.वसंतराव चव्हाण, आ.रावसाहेब अंतापूरकर, मा.मधुकरराव पाटील, डॉ. कर्मवीर उनग्रतवार, मा. सामते, मा.कुलगुरु डॉ.सर्जेराव निमसे, खा.भास्करराव पा. खतगावकर, आ. विक्रम काळे मा.प्रकाश पाटील बेंबरेकर, प्राचार्य डॉ.अशोक वाकोडकर, मा. शशिकांत चिद्रावार, मा. अशोक देसाई, मा. नारायणराव मैलागिरे व मान्यवर संस्थाचालक.

महाविद्यालयातील नूतन ग्रंथालय इमारत उद्घाटन कार्यक्रमात अध्यक्ष म्हणून मार्गदर्शन करताना
मा.खा. भास्करराव पाटील खतगावकर.

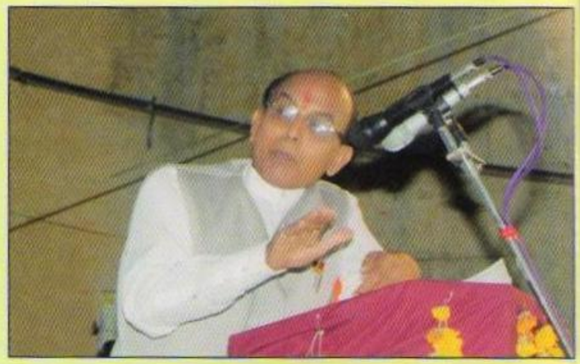

महाविद्यालयातील नूतन ग्रंथालय इमारत उद्घाटन कार्यक्रमात प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन करताना
मा. आ. रावसाहेब अंतापूरकर.

महाविद्यालयातील नूतन ग्रंथालय इमारत उद्घाटन कार्यक्रमात प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन करताना
मा. कुलगुरु डॉ. सर्जेराव निमसे.

अभिव्यक्ती

वार्षिक अंक २०१०-११

● मार्गदर्शक ●

प्राचार्य, डॉ. अशोक वाकोडकर

● मुरव्य संपादक ●

प्रा.राजेश्वर दुडूकनाळे

अडत व्यापारी शिक्षण संस्था संचलित

देगलूर महाविद्यालय, देगलूर

जि. नांदेड. (महाराष्ट्र)

अभिव्यक्ती - वार्षिकांक २०१०-११

प्रकाशन

१७ सप्टेंबर २०११

(मराठवाडा मुक्ती दिन)

प्रकाशक

प्राचार्य, डॉ. अशोक वाकोडकर

देगलूर महाविद्यालय, देगलूर

जि.नांदेड ४३१७१७

दुरध्वनी (०२४६३) २५५०७४

अक्षरजुळवणी

'नृसिंह' कॉम्प्युटर जॉबवर्क सेंटर

गांधी चौक देगलूर जि.नांदेड

मुद्रण

प्रभात ऑफसेट, गांधी चौक देगलूर

अभिव्यक्ती संपादक मंडळ

प्रा.राजेश्वर दुडूकनाळे

(मुख्य संपादक)

प्रा.ए.एन. खाजा, डॉ.संतोष येरावार,

प्रा. ए.आर. डांगे, प्रा. उत्तमकुमार कांबळे, प्रा.महेश कुडलीकर,

प्रा.शिवचरण गुरूडे

टीप :- या अंकातील साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या मताशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.

अडत व्यापारी शिक्षण संस्था : संचालक मंडळ

अध्यक्ष
मा. प्रकाश निवृत्तीराव पा. बेंबरेकर

उपाध्यक्ष
मा. नारायणराव रामन्ना मैलागीरे

सचिव
मा. शशिकांत नारायणराव चिद्रावार

सहसचिव
मा. सूर्यकांत गोविंदराव नारलावार

कोषाध्यक्ष
मा.जयराम भुमय्या चिद्रावार

कार्यकारिणी सदस्य
मा.राजकुमार राम महाजन

कार्यकारिणी सदस्य
मा.विलास शंकरराव तोटावार

कार्यकारिणी सदस्य
डॉ. [illegible] पोशट्टीजी उनग्रतवार

कार्यकारिणी सदस्य
ॲड.भगवानराव पुंडलीकराव पाटील

कार्यकारिणी सदस्य
मा.गंगाधर यशवंतराव जोशी

कार्यकारिणी सदस्य
मा.जनार्दन जयराम चिद्रावार

स्वीकृत सदस्य
मा.रविंद्र काशीनाथअप्पा द्याडे

स्वीकृत सदस्य
मा.चंद्रकांत राजन्ना नारलावार

प्राचार्य डॉ. अशोक वाकोडकर

उपप्राचार्य
प्रा. व्हि.जी. चिंतावार

उपप्राचार्य
प्रा. पी.आर. बल्लारी

उपप्राचार्य(क.म.)
प्रा. यु.के. पंदिलवार

कार्यालयीन अधीक्षक
श्री गंगाधर पांचारे

विद्यार्थी संसद २०१०-११

सचिव
[illegible] निलमवार
BCA III

यादव म्हेत्रे
M.A. II (राज्यशास्त्र)

विक्रम भालेराव
M.A. I (राज्यशास्त्र)

प्राची कळसकर
M.A. I (लोकप्रशासन)

शिवदास मुंगडे
M.A. I (मराठी)

राखी भद्रे
M.A. I (हिंदी)

अश्विनी मामीडवार
BCA. III

भरत बिरादार
क्रीडा प्रतिनिधी

राहूल मोरे
NSS प्रतिनिधी

श्रीधर चिंतलवार
M.A. II (मराठी)

लुबना गझल
B.Sc. III

प्रेमला तेप्पावार
BCA II

राजकुमार मुंगडे
B.A. II

नसरीन बेगम बाबुमियां
B.A. III

[illegible]
B.Sc. II

विक्रम चंद्रे
BCA I

सूर्यकांत थडके
B.Com. I

ज्योती गञ्जेवार
(LR) B.A. II

गंगाधर आरसेवार
B.Com. III

सय्यद इक्राम स. जलील
NCC प्रतिनिधी

[illegible] : कु. पुलकलवार सुकन्या (महिला प्रतिनिधी), बुक्कावार रामचंद्र (एम.ए.द्वितीय, हिंदी), लोंढे संतोष ([illegible], इतिहास), जाधव ज्ञानेश्वर (एम.ए. द्वितीय, इतिहास), बोदकुरवार संगीता (एम.ए.द्वितीय, लोकप्रशासन), [illegible] सुभाष (बी.ए.प्रथम), सुरकुटलावार गजानन (बी.कॉम. द्वितीय), आमदलवार मोनिका (बी.कॉम.तृतीय)

अभिनंदन!

प्रा. डॉ. संजय पाटील
तत्त्वज्ञान विषयात
पीएच.डी. प्राप्त.

प्रा. डॉ. बालाजी कत्तुरवार
लोकप्रशासन विषयात
पीएच.डी.प्राप्त.

प्रा. डॉ. विठ्ठल जंबाले
मराठी विषयात
पीएच.डी. प्राप्त.

प्रा. डॉ. संतोष येरावार
हिंदी विषयात
पीएच.डी. प्राप्त.

नांदेड विद्यापीठाच्या दिक्षांत समारंभात प्रा.विठ्ठल जंबाले यांना पीएच.डी. ची पदवी प्रदान करताना महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री मा.पृथ्वीराज चव्हाण, सोबत उच्चशिक्षणमंत्री मा. राजेश टोपे मा. कुलगुरु सर्जेराव निमसे.

एप्रिल २०१० च्या विद्यापीठ परीक्षेत एम.ए. इतिहास विषयात विद्यापीठातून सर्वप्रथम आल्याबद्दल अनिता नागेश्वर यांचा सत्कार करताना मा. कुलगुरु सर्जे निमसे व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. अशोक वाकोडकर

शिरफुले बाळासाहेब संजय
अश्वमेध २०१०-११ मध्ये १५०० मीटर धावणे स्पर्धेत द्वितीय.

नूतन ग्रंथालय इमारत उद्‌घाटन प्रसंगी मा.ना. डी.पी.साव यांना अत्यंत शिस्तीत मानवंदना दिल्याबद्दल एन.सी.सी.च्या विद्यार्थ्यांचे हार्दिक अभिनंदन!

अडत व्यापारी शिक्षण संस्था

देगलूर जि.नांदेड

कार्यकारिणी सदस्य

१.	श्री प्रकाश निवृत्तीराव पाटील बेंबरेकर	अध्यक्ष
२.	श्री नारायणराव रामन्ना मैलागिरे	उपाध्यक्ष
३.	श्री शशिकांत नारायणराव चिद्रावार	सचिव
४.	श्री सूर्यकांत गोविंदराव नारलावार	सहसचिव
५.	श्री जयराम भूमय्या चिद्रावार	कोषाध्यक्ष
६.	श्री राजकुमार राम महाजन	कार्यकारिणी सदस्य
७.	श्री विलास शंकरराव तोटावार	कार्यकारिणी सदस्य
८.	डॉ.कर्मवीर पोशट्टीजी उनग्रतवार	कार्यकारिणी सदस्य
९.	ॲड. भगवान पुंडलिकराव पाटील	कार्यकारिणी सदस्य
१०.	श्री गंगाधरराव यशवंतराव जोशी	कार्यकारिणी सदस्य
११.	श्री जनार्दन जयराम चिद्रावार	कार्यकारिणी सदस्य
१२.	श्री रविन्द्र काशिनाथअप्पा द्याडे	स्वीकृत सदस्य
१३.	श्री चंद्रकांत राजन्ना नारलावार	स्वीकृत सदस्य
१४.	प्राचार्य, देगलूर महाविद्यालय, देगलूर	पदसिध्द सदस्य

सर्वसाधारण सदस्य

१.	श्री देवेन्द्र बालाजीराव मोतेवार	सर्वसाधारण सदस्य
२.	श्री गोविंदप्रसाद मांगीलाल झंवर	सर्वसाधारण सदस्य
३.	श्री विक्रमरेड्डी गंगारेड्डी	सर्वसाधारण सदस्य
४.	श्री सुभाष व्यंकटराव देशपांडे	सर्वसाधारण सदस्य
५.	श्री रामविलास रामचद्र बाहेती	सर्वसाधारण सदस्य
६.	श्री नारायणराव रामजी ताडकोले	सर्वसाधारण सदस्य
७.	अध्यक्ष, मार्केट कमिटी, देगलूर	सर्वसाधारण सदस्य

स्थानिक व्यवस्थापन समिती

१.	श्री प्रकाश निवृत्तीराव पाटील बेंबरेकर	अध्यक्ष
२.	श्री शशिकांत नारायणराव चिद्रावार	सदस्य
३.	श्री सूर्यकांत गोविंदराव नारलावार	सदस्य
४.	श्री राजकुमार राम महाजन	सदस्य
५.	श्री जनार्दन जयराम चिद्रावार	सदस्य
६.	प्राचार्य डॉ.अशोक वाकोडकर	सचिव
७.	प्रा. पी.जी. कद्रेकर	शिक्षक प्रतिनिधी
८.	प्रा. सिकंदर देसाई	शिक्षक प्रतिनिधी
९.	प्रा. डॉ. संजय पाटील	शिक्षक प्रतिनिधी
१०.	श्री आर.एल. जंगीलवार	शिक्षकेतर प्रतिनिधी

शालेय समिती

१.	श्री प्रकाश निवृत्तीराव पाटील बेंबरेकर	अध्यक्ष
२.	श्री शशिकांत नारायणराव चिद्रावार	सदस्य
३.	श्री राजकुमार राम महाजन	सदस्य
४.	श्री विलास शंकरराव तोटावार	सदस्य
५.	प्राचार्य डॉ.अशोक वाकोडकर	सचिव
६.	श्री सोनवणे एम.एच.	सदस्य
७.	श्री नंदकुमार बिडवई	सदस्य

कुठे काय....

प्राचार्यांचे मनोगत	९
संपादकीय	१०
अहवाल विभाग	११
मराठी विभाग	२२
हिंदी विभाग	४१
इंग्रजी विभाग	६१
उर्दू विभाग	८८

प्राचार्यांचे मनोगत

प्रिय विद्यार्थी मित्रानों !

'अभिव्यक्ती' चा वार्षिक अंक आपल्या हाती देताना मनोमन आनंद होत आहे. महाविद्यालय सूवर्ण महोत्सवीवर्षाकडे वाटचाल करीत आहे. या ज्ञानाच्या मार्गावरील आपण सारे सहप्रवासी आहोत. या वाटचालीत आपल्याला जे काही भावले ते आज शब्दातून अभिव्यक्तीत मांडले आहे. आपल्या लेख आणि कवितांनी फुललेला आणि नटलेला हा अभिव्यक्तीचा अंक निश्चीतच युवामनाला आवडेल! आपण शब्दरूपाने दिलेले योगदान हा साहित्यदालनातील अमोल असा ठेवा असेल. एक लेखक आणि कवी म्हणून तुम्हालाही याचा आनंद होईल.

खरे तर महाविद्यालय हा एक परिवार आहे. याच परिवारातील आपण सदस्य आहात. आपल्या लेखणीतून शब्दबध्द केलेले हे साहित्य आणि साहित्यांनी परिपूर्ण असलेला अभिव्यक्ती अंक हा आपल्या ग्रंथालयाचा अलंकार आहे.

या अभिव्यक्तीच्या माध्यमातून आपल्या मनातील भावनांना-विचारांना आपण अभिव्यक्त केले आहे. आपणच या महाविद्यालयाचा केंद्रबिंदू आहात आणि म्हणूनच आपल्या सर्वांगीण विकासासाठी संस्थाचालक, प्राध्यापक आणि कर्मचारी वर्ग अथक प्रयत्न करीत आहे. तुम्हीही जिद्द, आत्मविश्वास आणि निर्धाराने यशोशिखर पादाक्रांत करावे, हीच आम्हा गुरूजनांची अपेक्षा !

प्राचार्य,

डॉ.अशोक वाकोडकर

देगलूर महाविद्यालय, देगलूर

संपादकीय

'अभिव्यक्ती' चा वार्षिक अंक आपल्या हाती देताना आम्हाला अत्यंत आनंद होत आहे. देगलूर महाविद्यालयाला गुणवत्तेचा ऐतिहासिक वारसा आहे. गेल्या ४८ वर्षांमध्ये महाविद्यालयाने अनेक क्षेत्रात देदीप्यमान प्रगती केली आहे. देगलूर सारख्या ग्रामीण आणि सीमावर्ती भागात महाविद्यालयाने एक नवा इतिहास निर्माण केला आहे.

साहित्य हा मानवी मनाचा सहजसुंदर आविष्कार असतो. 'अभिव्यक्त' होणे ही प्रत्येक माणसाची मूलभूत गरज असते. त्याच्या या 'अभिव्यक्ती' ला जेव्हा कलात्मक दर्जा प्राप्त होतो तेव्हा ती 'अभिव्यक्ती' साहित्याचे रूप धारण करून रसिकांसमोर येते.

आजचा विद्यार्थी उद्याचा कलावंत असू शकतो. संवेदनशील विद्यार्थी आजूबाजूच्या सामाजिक परिस्थितीचे अवलोकन, निरीक्षण करीत असतो. त्यातूनच त्याच्या जीवनविषयक जाणिवा समृध्द होत असतात. या जाणिवांना शब्दरूप देण्याची संधी 'अभिव्यक्ती' सारख्या वार्षिक अंकातून विद्यार्थ्यांना मिळत असते. विद्यार्थ्यांच्या आत्मचिंतनातून मानवी जीवनाच्या विविध पैलूंना शब्दरूप प्राप्त होते. त्याच्यातल्या सुप्त शक्तींना, कलागुणांना सृजनांचा, नवनिर्मितीचा ध्यास लागलेला असतो. हा ध्यास विद्यार्थ्यांचा श्वास बनतो.

साहित्य म्हणजे केवळ शब्दांचा खेळ नसतो. विद्यार्थ्यांच्या भाव-भावना, विचार-कल्पना, इच्छा, आकांक्षा, स्वप्न, वेदनासंवेदनांचे प्रतिबिंब साहित्यात पडलेले असते. म्हणूनच साहित्य हे विद्यार्थी मनाचा आरसा असते.

देगलूर महाविद्यालयाचा 'अभिव्यक्ती' हा अंक म्हणजे तरूण-तरूणींचे हक्काचे विचारपीठच होय. या विचारपीठावरून अनेक विद्यार्थ्यांना साहित्याच्या क्षेत्रात उत्तुंग झेप घेण्याची प्रेरणा मिळावी, हीच सदिच्छा ! सदरील अंकासाठी विद्यार्थी मित्रांनी साहित्य देवून सहकार्य केल्याबद्दल त्यांचे हार्दिक अभिनंदन ! हा अंक अधिकाधिक सुंदर व्हावा म्हणून संपादक मंडळाने जे सहकार्य केले त्याबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहे.

राजेश्वर दुडूकनाळे
(मुख्य संपादक)

अहवाल विभाग

अनुक्रमणिका

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र	:	प्रा. संजय देबडे	१३
लोकप्रशासन विभाग	:	डॉ. बालाजी कत्तुरवार	१४
वार्षिक क्रीडा अहवाल	:	प्रा. निरज उपलंचवार	१६
राष्ट्रीय सेवा योजना अहवाल	:	प्रा अशोक टिपरसे	१७
एन.सी.सी. विभाग	:	प्रा. सिकंदर देसाई	१८
राज्यशास्त्र विभाग	:	प्रा. रत्नाकर लक्षटे	१९
ग्रंथालय विभाग	:	श्री संतोष कदम	२०

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र

(For SC/ST/OBC/Minorities students)

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना यु.पी.एस.सी., एम.पी.एस.सी. व इतर स्पर्धात्मक परीक्षेबाबत मार्गदर्शन मिळावे तसेच समाजातील मागासवर्गीय व अल्पसंख्यांक विद्यार्थ्यांची त्या अनुषंगाने विशेष तयारी व्हावी म्हणून विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून शैक्षणिक वर्ष २०१०-११ व २०११-१२ या दोन वर्षासाठी **Coaching Classes for entry in civil servises** (For SC/ST/OBC/ Minorities students) या केंद्रास मान्यता मिळाली. या केंद्राचे संयोजक म्हणून प्रा.संजय देबडे यांची नियुक्ती करण्यात आली.

प्रस्तुत केंद्र कार्यान्वित करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.अशोक वाकोडकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली ऑगस्ट २०१० मध्ये एक कृतीआराखडा तयार करण्यात आला. त्यानूसार ग्रंथालयाच्या शेजारी स्वतंत्र स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन व वाचन कक्ष स्थापन करण्यात आले. या केंद्रासाठी मागासवर्गीय व अल्पसंख्यांक समाजातील तसेच दारिद्र्यरेषेखालील व अपंग प्रवर्गातील अशा एकूण ९५ विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली.

या केंद्राचे औपचारिक उद्घाटन दि.०३.०९.२०१० रोजी नांदेड येथील राऊत ॲकडमीचे संचालक प्रा.संजय राऊत यांच्या मार्गदर्शनपर व्याख्यानाने झाले आणि दि.०५.०९.२०१० पासून स्पर्धा परीक्षेवर आधारीत अभ्यासक्रमानुसार मार्गदर्शनपर तासिकांना सुरूवात झाली. कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेतील तज्ज्ञ प्राध्यापकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी निमंत्रीत करण्यात आले.

विद्यार्थ्यांसाठी स्थापन केलेल्या वाचन कक्षामध्ये UPSC, MPSC व इतर स्पर्धापरीक्षेच्या अभ्यासक्रमावर आधारीत संदर्भग्रंथ, स्पर्धा परीक्षा विषयीचे नियतकालीके आणि राष्ट्रीय व राज्यस्तरीय वर्तमानपत्रे उपलब्ध करून देण्यात आले. केंद्रातील विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेत यश संपादन केलेल्या अधिकाऱ्यांचे मार्गदर्शन लाभावे म्हणून गटविकास अधिकारी या पदासाठी निवड झालेले श्री.प्रदीप जांभळे यांचे मार्गदर्शनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

लोकप्रशासन विभाग
शैक्षणिक वर्ष (२०१०-११)

१. संशोधन केंद्रास मान्यता :

लोकप्रशासन विषयामध्ये Ph.D. करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी स्वा.रा.ती.म. विद्यापीठाने संशोधन केंद्रास मान्यता प्रदान केली असून प्राचार्य तथा लोकप्रशासन विभाग प्रमुख डॉ.अशोक एम.वाकोडकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली आठ विद्यार्थी Ph.D. पदवीसाठी संशोधन कार्य करीत आहेत.

२. SET/NET/JRF परीक्षेमध्ये यश:

लोकप्रशासन संशोधन केंद्रातील विद्यार्थी गौरव जेवळीकर हा विद्यापीठ अनुदान आयोगाने (U.G.C.) आयोजित केलेल्या NET & JRF परीक्षेत यशस्वी झाला असून त्यास ज्यूनिअर रिसर्च फेलोशिप मिळाली आहे. याशिवाय महाविद्यालयातील ८ माजी विद्यार्थ्यांनी सेट/नेट परीक्षेत यश संपादन केले आहे.

३. राष्ट्रीय स्तरावरील संशोधन पत्रिकेचे प्रकाशन :-

(Journal of Advance Public Administration)

लोकप्रशासन विषयातील लेखक व संशोधकांना संशोधनात्मक साहित्य प्रकाशित करण्यासाठी स्वतंत्र व्यासपीठ उपलब्ध व्हावे म्हणून लोकप्रशासन संशोधन केंद्राच्या वतीने Journal of Advance Public Administration ही अर्धवार्षिक संशोधन पत्रिका प्रकाशित करण्यात आली आहे. दि.०५ मार्च २०११ रोजी महाराष्ट्र राज्याचे उच्च व तंत्रशिक्षण राज्यमंत्री डी.पी. सावंत व स्वा.रा.ती.म.विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ.सर्जेराव निमसे यांच्या हस्ते संशोधन पत्रिकेचा प्रकाशन सोहळा संपन्न झाला. महाराष्ट्र राज्यातील लोकप्रशासन विषयाची पहिली संशोधन पत्रिका I.S.S.N. क्रमांकासह प्रकाशित करण्याचा बहुमान महाविद्यालयास मिळाला आहे.

संदर्भ ग्रंथ प्रकाशन :-

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद व स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेड यांच्या बी.ए.द्वितीय व एम.ए. द्वितीय वर्षाच्या लोकप्रशासन विषयाच्या अभ्यासक्रमानुसार कर्मचारी प्रशासन (Personal Aministration) आणि आंतराष्ट्रीय प्रशासन (International Administration) हे दोन संदर्भग्रंथ प्रकाशित करण्यात आले असून त्यास विद्यापीठाने संदर्भ ग्रंथ म्हणून मान्यता प्रदान केली आहे.

त्याच प्रमाणे 'जनसामान्यांचे आशास्थान-लोकन्यायालय' आणि 'लोकप्रशासनाची मुलतत्त्वे' ही दोन पुस्तके प्रकाशित करण्यात आली आहेत.

५. पोलीस स्टेशन व न्यायालयास अभ्यास भेट :-

बी.ए. द्वितीय वर्षातील विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रमाचा एक भाग म्हणून प्रशासकीय कार्यालयास अभ्यासभेट प्रकल्प दरवर्षी राबविण्यात येतो. ऑक्टोंबर २०१० मध्ये देगलूर येथील पोलीस स्टेशन मध्ये ४० विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष माहिती मिळावी म्हणून भेट देण्यात आली. या वेळी पो.निरीक्षक श्रीरंग निम्मलवाड यांनी महाराष्ट्रातील पोलीस प्रशासनाची सविस्तर माहिती दिली. शस्त्रागार, बिनतारी संदेश यंत्रणा, एफ.आय.आर. रजिस्टर, कारागृह इत्यादी विषयी सविस्तर माहिती देण्यात आली.

तालूका न्यायालयाची रचना, कार्य व न्यायालयीन कामकाज पध्दती समजावी म्हणून विद्यार्थ्यांना न्याय दालनाचा अभ्यास करण्याची संधी उपलब्ध करून देण्यात आली. यावेळी न्यायाधीश श्री नितीन शुक्ल यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करून शंकाचे निरसन केले. प्रस्तुत भेट प्रा.कत्तुरवार बी.आर., प्रा.देबडे एस.एम. यांच्या मार्गदर्शनाखाली देण्यात आली.

६. पॅरालीगल एड क्लबची स्थापना :-

मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार विधी सेवा प्राधिकारण व देगलूर महाविद्याय यांच्या संयुक्त विदयमाने महाविद्यालयात निवडक दहा विद्यार्थ्यांचा 'पॅरालीगल एड क्लब' स्थापन करण्यात आला. महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये कायदेविषयक जागरूकता निर्माण करण्यासाठी प्रस्तुत क्लब स्थापन करण्यात आला.

७. अभ्यासपुरक व्याख्यानाचे आयोजन:

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना स्पर्धात्मक परीक्षेची आवड निर्माण व्हावी व त्यांना विविध स्पर्धा परीक्षेविषयी सविस्तर माहिती मिळावी म्हणून एम.पी.एस.सी. परीक्षेत यशस्वी झालेले व गटविकास अधिकारी (B.D.O.)पदावर निवड झालेले श्री प्रदीप जांभळे यांचे विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

८. राष्ट्रीय/राज्यस्तरीय चर्चा सत्रामध्ये सहभाग :

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ औरंगाबाद व आदर्श महाविद्यालय हिंगोली येथे संपन्न झालेल्या लोकप्रशासन विषयाच्या चर्चासत्रामध्ये आपत्ती व्यवस्थापनात लोकप्रशासनाची भूमिका या विषयावर लेख प्रकाशित करण्यात आला. प्रस्तुत चर्चासत्रामध्ये प्राचार्य डॉ.अशोक वाकोडकर, प्रा.डॉ.बी.आर.कत्तुरवार व प्रा.संजय देबडे यांनी सक्रीय सहभाग नोंदविला.

प्राचार्य डॉ. अशोक वाकोडकर यांना राज्यस्तरीय लोकप्रशासन परिषदेच्या पाचव्या अधिवेशनात सत्र अध्यक्ष म्हणून कार्य करण्याचा बहुमान मिळाला.

९. लोकप्रशासन विषयात पदव्युत्तर शिक्षणाची संधी.

महाविद्यालयातील पदवीधर विद्यार्थ्यांना एम.ए. लोकप्रशासन पदव्युत्तर शिक्षण घेण्याची सोय उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

१०. पदव्युत्तर लोकप्रशासन विभागाचा ९० टक्के निकाल :

नोव्हेंबर -डिसेंबर २०१० मध्ये एम.ए. लोकप्रशासन प्रथम वर्ष व द्वितीय वर्षाचा निकाल ९०% लागला आहे. एम.ए. प्रथम वर्षामध्ये कु.वर्षा कांबळे व द्वितीय वर्षामध्ये कु. संगिता बोदकूरवार या विद्यार्थ्यांनींना प्रथम येण्याचा बहुमान मिळाला आहे.

वार्षिक क्रीडा अहवाल २०१०-११

वर्ष २०१०-११ मध्ये वरिष्ठ महाविद्यालयातील खेळाडूंचे आंतर महाविद्यालयीन, आंतरविद्यापीठीय अश्वमेध आणि मुक्त विद्यापीठाच्या विविध स्पर्धेत केलेल्या कामगिरीची थोडक्यात माहिती खालील प्रमाणे.

१. शिरफुले बाळासाहेब संजय

अकोला येथे झालेल्या अश्वमेध क्रीडा स्पर्धेत ८०० मी. धावणे यास्पर्धेत विद्यापीठाला रौप्य पदक मिळवून दिले तसेच क्रॉस कंट्री स्पर्धेत विद्यापीठातून पहिला आला.

आंतर विद्यापीठीय मैदानी स्पर्धेत आंध्रप्रदेश गुंटूर येथे झालेल्या स्वा.रा.ती.म. विद्यापीठाचा संघनायक म्हणून प्रतिनिधीत्व केले. विद्यापीठाच्या मैदानी स्पर्धेत वैयक्तिक चॅम्पियनशीप पटकावली.

२. रसाळ दत्ता

क्रॉस कंट्री स्पर्धेत विद्यापीठातून तृतीय स्थान पटकावला असून हरीद्वार (उत्तराखंड) येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठीय क्रॉस कंट्री स्पर्धेसाठी विद्यापीठाच्या संघात निवड. गुंटूर आंध्रप्रदेश येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठीय मैदानी स्पर्धेत विद्यापीठाच्या संघात समावेश.

३. बोंबीलवार रामनाथ

हरीद्वार (उत्तराखंड) येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठीय क्रॉस कंट्री स्पर्धेसाठी विद्यापीठाच्या संघात निवड.

गुंटूर (आंध्र) येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ (AIIUT) क्रॉस कंट्री स्पर्धेत विद्यापीठाच्या संघात निवड.

४. निलमवार अविनाश मष्णाजी

जयपूर येथे झालेल्या आंतर विद्यापीठ पश्चिम विभाग व्हॉलीबॉल या स्पर्धेत विद्यापीठाच्या संघाचे प्रतिनिधीत्व अकोला येथे झालेल्या अश्वमेध क्रीडा स्पर्धेत संघाचे प्रतिनिधीत्व केले.

६. द्याडे संतोष रविंद्र

चेन्नई येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतर विद्यापीठ बॉल बॅडमिंटन स्पर्धेत विद्यापीठाच्या संघात निवड.

७. कांबळे मधुकर

चेन्नई येथे झालेल्या अखिल

भारतीय आंतर विद्यापीठ बॉल बॅडमिंटन स्पर्धेत विद्यापीठाच्या संघात निवड.

८. **कडलवार रवी**

अकोला येथे झालेल्या अश्वमेध क्रीडा स्पर्धेत यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाकडून संघाचे प्रतिनिधीत्व केले.

वरील सर्व गुणवंत खेळाडूंना महाविद्यालया तर्फे ट्रॅकसूट देवून गौरविण्यात आले.

रा.से.यो. वार्षिक अहवाल संक्षिप्त स्वरूपात (२०१०-११)

१. अण्णाभाऊ साठे जयंती व लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी असा संयुक्त कार्यक्रम घेण्यात आला. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष अडत व्यापारी शिक्षण संस्थेचे संचालक विलास तोटावार होते. तर जि.प. माजी अध्यक्ष संभाजीराव मंडगीकर यांनी प्रमुख वक्ते म्हणून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. प्राचार्यांची प्रमुख उपस्थिती होती. या निमित्ताने महाविद्यालय परिसरात वृक्षारोपन करण्यात आले.

२. स्वातंत्र्यदिनानिमित्य, रांगोळी स्पर्धा आयोजित करण्यात आली होती व त्यात विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला होता.

३. **तीन दिवसीय प्रशिक्षण शिबीर:**

दि.१६.०८.२०१०ते १८.०८.२०१० या दरम्यान तीन दिवसीय नव प्रवेशितांसाठी प्रशिक्षण शिबीरात उपप्राचार्य प्रा.पी.आर. बल्लारी तसेच उप-प्राचार्य चिंतावार व्ही.जी., माजी प्राचार्य प्रा.जी.एस.कल्याणपाड, यांनी मार्गदर्शन केले. शेवटच्या दिवशी प्रा.टिपरसे अशोक, प्रा.येरावार संतोष, प्रा.हिंगोले गंगाधर यांनी मार्गदर्शन केले. तसेच महाविद्यालय परिसरात श्रमदानही घेण्यात आले.

४. **सद्‌भावना दिन :**

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.अशोक वाकोडकर यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले तसेच सद्‌भावनेची सामुहिक शपथ घेण्यात आली.

५. सामाजिक ऐक्य पंधरवाडा दिनानिमित्य विविध कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. महाविद्यालयात पर्यटन क्लबची स्थापना करण्यात आली. त्या निमित्ताने एड्स जनजागृती पथनाट्य सादर करण्यात आले. तसेच पोस्टर स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा, निबंध स्पर्धा इत्यादी कार्यक्रम घेण्यात आले.

६. अंध विद्यालयात रक्षाबंधनाचा कार्यक्रम घेण्यात आला. त्यानिमित्ताने अंध विद्यार्थ्यांना फळाचे वाटप करण्यात आले.

७. रासेयोच्या वतीने जिल्हास्तरीय प्री.आर.डी. परेडचे आयोजन करण्यात आले. या परेडमध्ये नांदेड जिल्ह्यातील विविध महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला.

८. मराठवाडा मुक्ती दिनानिमित्ताने निबंध स्पर्धा आयोजित करण्यात आली.

९. गांधी जयंतीनिमित्त अहिंसा दिन साजरा करण्यात आला. तसेच जागतिक अहिंसा दिन साजरा करण्यात आला. त्या कार्यक्रमाचे प्रमुख वक्ते म्हणून प्रा.आचमारे सरांनी मार्गदर्शन केले. अध्यक्ष स्थानी प्राचार्य डॉ.वाकोडकर सर होते. यांनी महात्मा गांधी व लालबहादूर शास्त्री यांच्या जीवनावर प्रकाश टाकला.

रा.से.यो. विशेष शिबीर २०१०-११

या सात दिवसीय शिबिरात ग्राम सर्वेक्षण घेण्यात आले. स्पर्धा परीक्षा व व्यक्तिमत्त्व विकास या विषयावर मा.पी.एस. गायकवाड (पोलीस उपअधीक्षक देगलूर विभाग) यांनी मार्गदर्शन केले. ग्रामस्वच्छता आणि अंधश्रध्दा या विषयावर प्रा.ओमप्रकाश मदनसुरे यांनी गाडगेबाबांच्या वेशभूषेत येवून प्रबोधन केले. स्वच्छतेकडून समृध्दीकडे या विषयावर प्रा.जी.एस.कल्याणपाड यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. प्रा.लक्षटे यांनी महात्मा बसवेश्वरांच्या विचाराचे महत्त्व पटवून दिले. प्रा.राजेश्वर दुडूकनाळे यांनी संत तुकारामांचा परिवर्तनवाद या विषयावर विचार मांडले. कार्यक्रमाच्या समारोप प्रसंगी देगलूरचे आमदार रावसाहेब अंतापूरकर, जि.प.सदस्य शिवाजीराव कनकंटे हे उपस्थित होते.

तसेच या शिबिरात प्रा.बी.एन.जाधव, प्रा.गौतम भालेकर, प्रा.अतुल सौंदनकर व रासेयोच्या स्वयंसेवकांनी विविध गुणदर्शनात्मक सांस्कृतिक कार्यक्रम घेतले.

सर्वेक्षणामध्ये विद्यार्थ्यांनी घरोघरी जावून शौचालयाचे महत्त्व पटवून ३५ शौचालय खड्डे चैनपूर गावात तयार करून दिले. ग्राम स्वच्छतेवर जनजागृतीपर मशाल रॅलीचे आयोजन करण्यात आले.

या सर्व कार्यक्रमासाठी प्राचार्य डॉ.अशोक वाकोडकर, प्रा.अशोक टिपरसे (रा.से.यो. जिल्हा समन्वयक) कार्यक्रमाधिकारी प्रा.येरावार, प्रा. एम.एम. चमकुडे, प्रा.गुरूडे शिवचरण, प्रा.लझडे डी.टी.प्रा. वाकडे हनमंत, प्रा.सौ.चेके ए.एस., प्रा.सौ. वद्देवार इत्यादींनी परिश्रम घेतले.

NCC विभाग

१. B प्रमाणपत्र परीक्षेसाठी २९ विद्यार्थी बसले त्यापैकी २६ विद्यार्थी पास झाले.

२. C प्रमाणपत्र परीक्षेसाठी ११ विद्यार्थी बसले त्यापैकी १० विद्यार्थी पास झाले. तसेच ATC कॅम्पसाठी आपल्या महाविद्यालयाच्या संग्राम कांबळे या विद्यार्थ्यास पूर्ण बटालियन मध्ये बेस्ट कॅडेट म्हणून मान मिळाला.

संग्राम कांबळे

राज्यशास्त्र विभाग

देशाचे संविधानच देशाचा धर्मग्रंथ असतो ही जाणीव विद्यार्थ्यात निर्माण करण्याचा प्रयत्न राज्यशास्त्र विभागामार्फत सातत्याने केला जातो.

राज्यशास्त्र विभागात एका फलकावर भारतीय संविधानाची उद्देश पत्रिका विद्यार्थ्यांना वाचनासाठी उपलब्ध केली आहे. महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी स्पर्धा परीक्षा, वादविवाद, वक्तृत्व आणि निबंध स्पर्धेत सहभागी व्हावे यासाठी वर्षभरामध्ये विद्यार्थ्याच्या पहिल्या सत्रात दोन चाचणी परीक्षा घेण्यात येतात. दुसऱ्या सत्रात दोन चाचणी परीक्षा आणि मुख्य परीक्षेची तयारी म्हणून एक पूर्व परीक्षा घेण्यात येते. ज्यातून वार्षिक परीक्षेत उत्तर लेखनाची पध्दत व परीक्षकाच्या गुणदानाच्या प्रक्रियेविषयी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले जाते.

महाविद्यालयाच्या स्थापनेपासूनच राज्यशास्त्र विषय शिकविण्यात येत असल्यामूळे या विषयात अनेक विद्यार्थ्यांनी यश मिळविले. नेट-सेट परीक्षेत यश मिळवून महाविद्यालयाचा नावलौकिक वाढवला. या विभागाचे अनेक विद्यार्थ्यांनी विविध क्षेत्रातील पदवी मिळवून प्राध्यापक, अधिकारी, वकील व राजकारणातील महत्त्वाच्या पदावर विराजमान झाल्याचे पाहून महाविद्यालय व विभागाला त्यांचा सार्थ अभिमान वाटतो. विद्यार्थ्यांच्या इ ानात्मक विकासासोबतच त्यांचा सर्वांगीण विकास व्हावा या हेतूने राज्यशास्त्राच्या विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील चर्चासत्रात सहभागी होण्याविषयी प्रोत्साहीत केले जाते. पाटील बजरंग या एम.ए. राज्यशास्त्र प्रथम वर्षात शिकणाऱ्या विद्यार्थ्याने महात्मा बसवेश्वर .महाविद्यालय लातूर येथे आयोजित केलेल्या राष्ट्रीय चर्चासत्रात सक्रीय सहभाग नोंदविला.

लातूरच्या महात्मा बसवेश्वर महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या राष्ट्रीय चर्चासत्रात प्रा.लक्षटे आर.बी. यांनी सहभाग नोंदविला. उदयगिरी महाविद्यालय उदगीर येथील राज्यस्तरीय चर्चासत्रात संशोधनपर लेखाचे वाचन केले. भालोद, जळगाव येथे झालेल्या महाराष्ट्र राज्यशास्त्र, लोकप्रशासन परिषदेत, 'सुवर्ण महोत्सवी महाराष्ट्रात मराठवाड्याच्या विकासाची दशा आणि दिशा' या विषयावर शोध प्रबंध लिहून पाठविला. नेताजी सुभाषचंद्रबोस महाविद्यालय नांदेड येथे

झालेल्या 'जागतिकीकरणाचा राज्यावरील परिणाम' या विषयावरील राष्ट्रीय चर्चासत्रात जागतिकीकरणातील 'भारतीय सुरक्षा व्यवस्थसमोरील आव्हाने' या विषयावर शोधनिबंध लिहून त्याचे वाचन केले. कै.दिगंबरराव बिंदू कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय भोकर यांनी आयोजित केलेल्या गांधी चर्चासत्रात सहभाग घेवून महात्मा गांधी आणि ग्रामीण विकास या विषयावर शोध निबंध लिहिला. शिवाजी महाविद्यालय, उदगीर येथील राष्ट्रीय चर्चासत्रात 'भारताच्या अंतर्गत सुरक्षा व्यवस्थेसमोरील आव्हाने' या विषयावर शोध निबंध लिहिला. प्रा.चोले एम.एम. हे Center for Advance Studies in Indian politics चा पुणे विद्यापीठाच्या संशोधन केंद्रात २००९ च्या मतदारसंघाची पुर्नरचना आणि महाराष्ट्राचे बदलते राजकरण या चर्चासत्रात सक्रिय सहभाग घेतला होता. तसेच २००९ च्या लोकसभा आणि विधानसभा निवडणूकीत सर्वेक्षणात्मक अभ्यास केला आणि संबंधीत माहिती पुणे विद्यापीठाच्या संशोधक केंद्रास पाठविली. २०१०-११ मध्ये रासेयोचे कार्यक्रमाधिकारी म्हणून ते कार्यरत होते. कमवा व शिका योजनेत २००९ पासून कार्य करीत आहेत. यु.जी.सी. पुरस्कृत स्पर्धा परीक्षेत 'भारतीय राजकीय व्यवस्था' या उपघटकावर त्यांनी मार्गदर्शन केले. उदयगिरी महाविद्यालय उदगीर येथे 'शासनाची मानवी हक्काच्या रक्षणात भूमिका' यावर पेपर वाचन केले. २०१० मध्ये नेताजी सुभाषचंद्रबोस महाविद्यालय नांदेड येथे 'जागतिकीकरणाचा राज्यावरील परिणाम' या विषयावरील राष्ट्रीय चर्चासत्रात 'भारताची अंतर्गत सुक्षितता' या विषयावर पेपर वाचन केले.

ग्रंथालय विभाग

महाविद्यालयाच्या नूतन व अद्ययावत ग्रंथालयाचे उद्‌घाटन दि.०५ मार्च २०११ रोजी मा.ना.श्री डी.पी. सावंत (राज्यमंत्री, उच्च व तंत्रिशिक्षण) यांच्या शुभहस्ते संपन्न झाले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी खा.भास्करराव पाटील खतगावकर होते. तर प्रमुख पाहुणे म्हणून स्वा.रा.ती.म.विद्यापीठ नांदेड चे कुलगुरू डॉ.सर्जेराव निमसे हे होते. तसेच प्रमुख उपस्थितांमध्ये मरावाडा शिक्षक मतदार संघाचे आमदार श्री विक्रम काळे, देगलूर मतदार संघाचे आमदार श्री रावसाहेब अंतापूरकर, नायगाव मतदार संघाचे आमदार श्री वसंतराव चव्हाण हे होते.

"पुस्तकाची किंमत रत्नापेक्षा अधिक आहे. कारण रत्न हे बाहेरून चमकतात आणि पुस्तके माणसाच्या अंतःकरणात एक चिरंतन प्रकाश निर्माण करतात."

ग्रंथालयाची उच्च शिक्षणातील भूमिका ही अत्यंत महत्त्वाची आहे. म्हणूनच ग्रंथालयास महाविद्यालयाचा आत्मा असे म्हटले जाते. ग्रंथालयाची

उच्च शिक्षणातील भूमिका लक्षात घेवून मा.प्राचार्य व देगलूर महाविद्यालयाचे सर्व सन्माननीय सदस्य यांच्या दृष्टीतून देगलूर महाविद्यालयाच्या सुसज्ज व अद्ययावत अशा ग्रंथालय वास्तूची निर्मिती झाली आहे. ग्रंथालयाची ईमारत जशी बाह्य स्वरूपाने आकर्षक आहे, तशी अंतर्गत संरचना व सुविधा यांनी देखील सुसज्ज आहे. विद्यार्थीनी व विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र वाचन कक्ष उपलब्ध असून रात्री १०.३० पर्यंत अभ्यासकेची सुविधा उपलब्ध आहे. ग्रंथालयाद्वारे पुस्तकांची संगणीकृत देवाण-घेवाण केली जाते. यामूळे विद्यार्थ्यांचा वेळ वाचतो.

उच्च शिक्षणात ग्रंथालयाची अत्यंत महत्त्वाची भूमिका म्हणजे संशोधनास चालना देणे. या ग्रंथालयाचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्ये म्हणजे ग्रंथालयात असणारे लोकप्रशासन विभागाचे संशोधन केंद्र हे होय. संशोधन केंद्रात ३५ पेक्षा अधिक विविध विषयांची मासिके/ नियतकालीके उपलब्ध असून लोकप्रशासन विषयावरील महत्त्वपूर्ण व दर्जेदार असणारी राष्ट्रीय स्तरावरील अनेक नियतकालिके उपलब्ध आहेत. तसेच २५ पेक्षा अधिक दर्जेदार वर्तमानपत्र ग्रंथालयात वाचनासाठी उपलब्ध आहेत. ज्ञानकोश, विश्वकोश, शब्दकोश इ. उच्च दर्जाचे संदर्भ साहित्य ग्रंथालयात उपलब्ध आहे.

बदलत्या काळानुसार ग्रंथालयाने आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब केला असून ग्रंथालयातील ॲक्टीव्ह कनेक्शन चे कॉम्प्युटरायझेशन व बारकोडींग पूर्ण झाले आहे. तसेच येत्या शैक्षणिक वर्षात ग्रंथालयाद्वारे खालील महत्त्वपूर्ण योजना राबविण्यात येणार आहेत.

ई- जर्नल्स व ई-बुक्स उपलब्ध करून देणे.

विद्यार्थी /प्राध्यापक व संशोधकांना ग्रंथालयातील पुस्तके शोधण्यासाठी संगणकीकृत तालिका उपलब्ध करून देणे. (Online Public Access Catalogue)

महाविद्यालयाच्या बेबसाईटवर Web-Opac ची सुविधा उपलब्ध करून देणे.

इन्स्टीट्युशन (Institutional Repository) विकसीत करणे

वाचकांना डिजिटल लायब्ररीची सुविधा उपलब्ध करून देणे.

मराठी विभाग

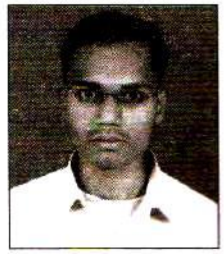

संपादकीय

सर्वप्रथम मी मराठी विषयाच्या सर्व रसिक विद्यार्थ्यांचे मन:पुर्वक स्वागत करतो. महाविद्यालयाने विद्यार्थ्यात दडलेल्या सुप्त गुणांना प्रकाशात आणण्यासाठी अभिव्यक्तीचा वार्षिक अंक प्रकाशित करण्याचे ठरविले आहे. महाविद्यालयाचा हा अभिव्यक्ती वार्षिक अंक म्हणजे विद्यार्थ्यांना कवी, लेखक होण्याची सुवर्ण संधी होय. यातून विद्यार्थ्यांना लेखनाची प्रेरणा तर मिळतेच व त्याच्यात एक प्रकारचा आत्मविश्वास निर्माण होतो. त्यामूळे अभिव्यक्तीचा अंक प्रकाशित होताना मनापासून आनंद होतो आहे.

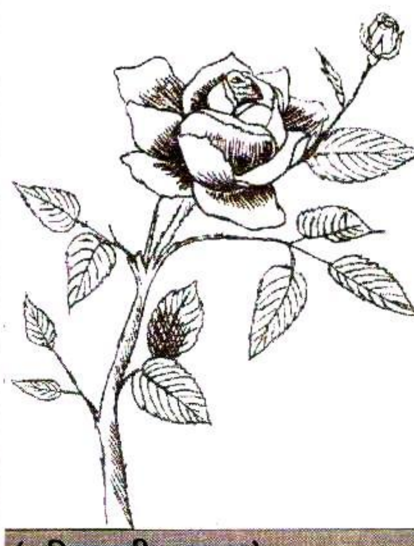

गुंडावार हरिशंकर व्यंकटराव
एम.ए.द्वितीय वर्ष मराठी

अनुक्रमणिका

आयुष्यातील क्षण	-	एम.व्ही. उमाटे	२४
गणेश उत्सव आणि आपला समाज	-	हरिशंकर गुंडावार	२५
जागतिक जल दिना निमित्त प्रतिज्ञा	-	सुभाष कोळनुरे	२६
चारोळी	-	सुभाष कोळनुरे	२७
विनोद	-	शिवदास कोळनुरे	२७
आदर्श आई-वडील	-	जावेद अहेमद	२८
गुरूचे महात्म्य	-	ज्योती कांबळे	२८
लोकप्रिय कसे व्हावे	-	शिवदास मुंगडे	२९
शिक्षण: मानवी जीवनाचे महान ध्येय	-	शिवदास मुंगडे	३०
आयुष्यावर बोलू काही	-	नितीन वनंजे	३१
माणसं	-	सुभाष कोळनुरे	३२
केवळ तिच्या भेटीसाठी	-	सुभाष कोळनुरे	३३
भ्रष्टाचाराचा कर्करोग	-	--	३४
भ्रष्टाचार करणे व उपाय	-	हरिशंकर गुंडावार	३५
'विश्वास' एक अतुट नातं	-	ज्योती कांबळे	३६
'शब्द', 'तुझे स्थान'	-	ज्योती कांबळे	३७
कधी कळलेच नाही	-	अनिल पांचाळ	३७
मैत्री	-	राधिका पांचाळ	३८
महाराष्ट्र माझा	-	गजानन सुरकूटलावार	३८
'स्वप्नभंग', 'जरा जपून'	-	सुभाष कोळनुरे	३९
ती दिसली	-	आसमा पठाण	४०

आयुष्यातील क्षण

निर्णय चुकतात आयुष्यातले आणि आयुष्य चुकत जाते. प्रश्न कधी-कधी कळत नाहीत आणि उत्तर चूकत जाते...

सोडताना वाटतं सुटत गेला गुंता पण प्रत्येकी वेळी नव्यानव्या गाठी पडत जातात. दाखविणाऱ्याला वाट माहीत नसते, ती स्वत: ठरवायची असते...

मनातील स्वप्न थांबली की आयुष्य थांबतं, विश्वास उडाला की आशाच संपते. काळजी घेणे सोडलं की प्रेम संपत. म्हणून स्वप्न पहावेत. आयुष्य खूप सुंदर आहे. कधी-कधी संकटे आली की दोन पावले मागे सरकनेच हिताचे असते. वाघ दोन पावले मागे सरकतो तो मागे हटवण्यासाठी नव्हे तर पुढे झेप घेण्यासाठी. जो काळाचा रोख पाहून मागे सरकातो, तोच पुढे जाऊ शकतो. जीवन क्षणाक्षणांनी घडत असतं, नकळत आपलंस वाटत असतं. केव्हा कोणजाने मनात कुणी तरी घर करून राहत असतं. दूर गेल्यावरही आठवणी जपायच्या असतात. आयुष्यात काही मिळविण्यापेक्षाही काही हरविण्याची मजा वेगळीच असते. बंद डोळ्यांनी कुणाची आठवण करण्याची मजा काही वेगळीच असते. अश्रू बनतात शब्द आणि शब्द बनतात कविता खरच कुणाच्या आठवणी सोबत जगण्याची मजाच वेगळी ! आयुष्यातील आठवणी कधी दु:खावतात तर कधी सुखावतात. तरीही ते कायम स्मरणात राहतात. कधी काट्यांनी मन जखमी होतं तर फुलांनी सुगंधी होतं. कधी-कधी जीवनात काटे टोचतानाही खळखळून हसावं लागतं. सगळीच स्वप्न पूर्ण होत नसतात. ती फक्त पहायची असतात. कधी-कधी त्यात रंग भरायचे असतात. स्वप्न पूर्ण झाले नाहीत तर रडायचं नसतं. रंग उडाले म्हणून चित्र फाडायचं नसतं. फक्त एकच लक्षात ठेवायचं असतं, सर्वच काही आपलं नसते. आपल्या दु:खात कदाचित दुसऱ्याचं सुख असतं. जीवन आहे एक सत्य पहाट, संकटांनी गजबजलेली वादळवाट ! सोनेरी जीवनाची एक आठवण, सुखदु:खाची एक साठवण ! जीवन म्हणजे सरिता जाणिवेच्या पलीकडचं जगावेगळं गाव, यालाच तर आहे 'आयुष्य हे नाव !'

एम.व्ही. उमाटे
एम.ए.प्रथम वर्ष, मराठी

गणेशोत्सव आणि आपला समाज

भारत हा प्राचीन परंपरा लाभलेला देश आहे. येथील लोक हे देवभोळे आहेत. या त्यांच्या देभोळेपणाचा वापर अनेकांनी आपल्या फायद्यासाठी करून घेतला याला इतिहास साक्षी आहे. लोकमान्य टिळकांनी या लोकांना एकत्र आणण्यासाठी, त्यांच्यात एकतेची भावना निर्माण करण्यासाठी आणि या एकतेतून इंग्रजांविरुध्द लढता येईल या भावनेने प्रेरित होऊन गणेश उत्सवाची सुरूवात केली. पण आज या उत्सवाचे स्वरूप बदलेले आहे. समाजाला एकसंघ करण्यासाठी निर्मिलेल्या उत्सवाचे रूपांतर एक मोठ्या समस्येत होताना दिसते.

भारतात मोठ्या प्रमाणात गणेश उत्सव साजरा केला जातो. पुर्वीच्या मातीच्या मुर्त्यांची जागा आज प्लॅस्टर ऑफ पॅरिसच्या देखण्या रासायनिक रंगानी नटलेल्या मुर्त्यांनी घेतली. भारतात आज मोठ्या प्रामणात या मूर्त्यांच्या मागणी वाढत आहे. या सुंदर मुर्त्यांची माध्यमातून आपणच आपल्या सुंदर अशा सृष्टीच्या ऱ्हासास कारणीभूत ठरत आहोत, हा विचार करणे येथे जरूर आहे.

प्लॅस्टर ऑफ पॅरिस हा अत्यंत घट्ट असल्या कारणाने त्याला विरघळण्यासाठी मोठा कालावधी लागतो. (०२ ते ०३ महिन्याचा) आणि या मुर्त्यांना सुंदर बनविण्यासाठी जो रंग वापरला जातो, तो रासायनिक घटकांनी बनलेला असल्याने त्याचा परिणाम पाण्यावर होतो. यामुळे जलप्रदुषण मोठ्या प्रमाणात होत असताना आपणास दिसून येते. या रासायनिक रंगाच्या वापराने जलजीव मासे यावर विपरीत परिणाम झाला. परिणामी मासे खाल्याने आरोग्यावर हे परिणाम होऊ लागला.

ज्या पवित्र भावनेने आपण मूर्ती विसर्जन करतो तेवढेच अपवित्र परिणाम या निसर्गावर होतात. या परिणामामुळेच ही जल परिसंस्था आज नष्ट होण्याच्या मार्गावर आहे. हे टाळण्यासाठी यात रासायनिक रंगाऐवजी नैसर्गीक रंगाचा वापर करावा. घरगुती गणपती या मातीच्या असाव्यात. काही लोक म्हणतात की, यामुळे हिंदू धर्मातील लोकांच्या सण-उत्सवांवर शासन गदा आणत आहे. पण असे बोलणाऱ्यांनी जलपरिसंस्थेचा ऱ्हास होत आहे हे पण लक्षात घेणे जरुर आहे.

हे जे प्रदुषण होत आहे याला फक्त सार्वजनिक गणेश मंडळच जबाबदार आहेत, असे म्हणणे सर्वत: योग्य होणार नाही. कारण र्साजनिक गणेश मंडळांपेक्षा कितीतरी पटीने घरगुती गणेश मुर्त्यांची संख्या जास्त आहे.

आता हा गणेश उत्सव न राहता व्यवसाय बनला आहे. या मुर्त्यांना बनविणारे कितीतरी मुर्तीकार या

व्यवसायावर जगतात. हा व्यवसाय बंद झाल्याने त्यांचे कसे होणार? असाही प्रश्न उपस्थित होतो. या प्रश्नाला दृष्टीआड करता येणार नाही, पण काही मोठ्या गोष्टी साध्य करण्यासाठी छोट्या गोष्टीकडे दुर्लक्ष करणे जरूरीचे ठरते.

हे जलप्रदुषण रोखायचे असेल तर याची सुरूवात आपल्या घरापासून करावी लागणार. आपण घरी जो प्लॅस्टर ऑफ पॅसिरचा सुंदर गणेश मूर्ती बसविण्या ऐवजी मातीचा बसवणार का? मातीचा गणपती हा नैसर्गीक असतो व तो विरघळण्यास वेळ लागत नाही. त्यात रासायनिक घटक नसल्याने जलप्रदुषणाचा धोका निर्माण होणार नाही. पण सार्वजनिक गणेश मुर्ती ही मोठ्या आकाराची असल्यामूळे तिला जर चिखलाची बनविली तर तिला हाताळणे कठीण जाईल व हलवताना तडे जाण्याची संभावना अधिक असते. त्यासाठी सार्वजनिक गणेश मंडळाची संख्या कमी करणे हाच उपाय आहे. रासायनिक रंगाऐवजी नैसर्गीक रंगाचा वापर केल्याने जलप्रदुषण थांबणार नाही पण काही प्रमाणात का होईना त्यात घट होईल हे नक्की.

गुंडावार हरिशंकर व्यंकटराव
एम.ए.द्वितीय वर्ष, मराठी

२२ मार्च, जागतिक जल दिनानिमित्त प्रतिज्ञा

पाणी हे जीवन आहे, पाण्याचा प्रत्येक थेंब हा माझ्या जीवनाचा घटक आहे. माझे माझ्या जीवनावर प्रेम आहे. माझ्या देशातल्या समृध्द आणि विविध पाणी स्त्रोतांचा मला अभिमान आहे. त्याची जपवणूक करण्याची पात्रता माझ्या अंगी यावी म्हणून मी सदैव प्रयत्न करीन.

माझ्या देशातील उपलब्ध पाण्याचा काटकसरीने वापर करण्याची मी प्रतिज्ञा करीत आहे. पाण्याची शुध्दता जपणे आणि त्याची वृध्दी करणे यातच माझे व पर्यायाने समाजाचे, राष्ट्राचे हित सामावले आहे.

भूभर्गात पाणी जमा केल्याशिवाय जमिनीतून पाणी उपसण्याचा मला नैतिक अधिकारच नाही. येत्या पावसाळ्यात माझ्या अंगणातून, शेतीतून पाणी बाहेर वाहून जाणार नाही याची मी काळजी घेईन. पावसाचे जास्तीत जास्त पाणी मी जमिनीत जिरविण्याचा सातत्याने प्रयत्न करीन. पाणी अडवा पाणी जिरवा या तत्त्वाचा मी सदैव अंगिकार करीन.

सुभाष शिवराम कोळनुरे
बी.ए.प्रथम वर्ष

चारोळी

"चमकणाऱ्या काजव्यांना
रात्रीचा अंधार
घालवता येत नाही
अन्
त्या रात्रीलाही
काजव्यांचा प्रकाश
लपवता येत नाही"

सुभाष शिवराम कोळनुरे
बी.ए.प्रथम वर्ष

विनोद

एक मुलगा आपल्या मैत्रीणीला फोन तोफा देतो.

मैत्रीण : फोन कोठून आणलास रे ?

मुलगा : पळण्याच्या शर्यतीत पहिला आलो म्हणून बक्षिस मिळाले.

मैत्रिण : कोण-कोण होते?

मुलगा : फोनचा मालक मी आणि पोलीस.

मुंगडे शिवदास सुर्यकांत
एम.ए.प्रथम वर्ष (मराठी)

आदर्श आई-वडील

जगामध्ये परिवारामध्ये सर्वात आदरणीय असे आई-वडील असतात. आई-वडीलांचा आदर करण हे मुलाचे कर्तव्य आहे. आई-वडील सर्व काही असतात. जर घरात आई-वडील नसतील तर घर भकास दिसते.

परंतु आज या आधुनिक युगामध्ये आई-वडिलांचा आदर करणे मुलांनी सोडून दिले आहे. जेव्हा मुलाचे लग्न करून दिले जाते तेव्हा पासून आई-वडिलांना अपमानास्पद वागणूक दिली जाते. त्यांना घरातून म्हातारपणी हाकलून देतात, नाहीतर वृध्दाश्रमामध्ये ठेवतात. असे का? जे आई-वडील सर्व काही आपल्या मुलांना अर्पण करतात, त्यांना बोलण्यास, चालण्यास शिकवितात, आपल्या पायावर थांबेपर्यंत सर्व काही जे-जे परवडले ते करतात. म्हणून मुलांनी आपल्या आई-वडिलांचा आदर करावा.

आई लंगड्याचं पाय असते
आई ही वासराची गाय असते.

जावेद अहेमद
बी.ए. द्वितीय वर्ष

गुरूचे महात्म्य

"गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णु, गुरुर्देवो महेश्वर :
गुरु: साक्षात परब्रह्म तस्मै श्री गुरवे नम:"

या श्लोकात गुरूला ब्रह्मा, विष्णू, महेश मानले आहे. आयुष्याच्या प्रत्येक टप्पयावर जीवनात गुरूचा प्रभाव आपल्यावर असतो. गरू हा आपला मार्गदर्शक असतो. गुरू म्हणजे फक्त शिक्षक नव्हे. ज्ञान म्हणजे केवळ रुढार्थाने घेतले जाणारे शिक्षणही नव्हे. शालेय शिक्षण देणारे हे गुरू आहेतच, पण त्याचबरोबर मुलांच्या प्रत्येक हालचालीवर लक्ष ठेवणारी आणि त्याने पहिला शब्द उच्चारला की गगन ठेंगणे झाल्याचा भास करणारी 'आई' ही त्याची गुरूच असते. त्याला मार्गदर्शन करणारे अनेक व्यक्ती भेटतात. तेही गुरूच असतात. या गुरूंच्या मागदर्शनांमुळेच मानवाचे ज्ञान व अनुभवविश्व विस्तारते. "अज्ञान संपविणारा आणि ज्ञानाची ओळख करून देणारा हा गुरूच असतो."

ज्योती कांबळे
एम.ए. मराठी द्वितीय वर्ष

लोकप्रिय कसे व्हावे

केल कार्नेजी या लेखकाने How to win friends and influence a people या नावाचे महत्त्वाचे पुस्तक लिहिले आहे. या पुस्तकातील एका प्रकरणात लोकप्रिय होण्याचे नियम सांगितले आहेत. नियमांचा थोडक्यात विचार करू.

दुसऱ्याचे म्हणणे ऐका :-

दुसऱ्याच्या सुख-दु:खाशी समरस व्हा, दुसरे काय बोलतात ते नीट ऐका, तरच त्यांना तुमच्या बद्दल आपुलकी वाटू लागेल. स्वत:चेच सांगू लागलात व दुसऱ्याच्या बोलण्याकडे दुर्लक्ष करू लागलात तर त्यांना तुमच्याबद्दल आपुलकी वाटणार नाही. जी व्यक्ती आपल्या भोवतीच्या लोकांच्या सुख दु:खात सहभागी न होता आपल्याच स्वार्थात रंगलेली असते ती व्यक्ती अजाणता आपल्याच भोवती अडचणीचे जाळे विणीत असते. त्यामूळे आपण अंत:करणापासून इतरांच्या सुख-दु:खात समरस झालो तर लोक आपल्यावर प्रेम करतील.

हसतमुख रहा :- जर दुसऱ्यावर आपली छाप पाडावयाची असेल तर हसतमुख राहिले पाहिजे. हास्य हे कधी इतरांना दिल्याने संपत नाही तर वाढत जाते. हास्याची कधी चोरी होत नाही. हास्यामुळे तुम्ही इतरांना आनंदी करू शकाल.

लोकांना नावानिशी ओळखा :- आपली अनेकांशी ओळख असते पण आपण त्यांची नावे लक्षात ठेवत नसतो. त्यामूळे त्यांच्यात व आपल्यात प्रेम निर्माण होत असते. आपण आपल्या संपर्कातील लोकांना व परिचितांना नावानिशी ओळखणे हे लोकप्रियतेसाठी आवश्यक आहे.

उत्तम श्रोते रहा :- चांगल्या गोष्टी इतरांना सांगता याव्यात असे वाटत असेल तर अनेक चांगल्या गोष्टी, व्यवहार ज्ञानाच्या गोष्टी, ऐकण्याची सवय लावून घ्या. उत्तम श्रोता हाच सुजान वक्ता व लोकप्रिय होऊ शकतो.

वादविवाद टाळा :-

बहुतेकांना अशी सवय असते की, आपलेच म्हणणे खरे आहे हे आग्रहाने सांगायचे. त्यामूळे निष्कारण वाद वाढत जातो. आपले म्हणणे आग्रहाने पटवून देण्यापुर्वी दुसऱ्याची बाजू जाणून घ्या, इतरांच्या विचारांचा आदर करा, त्यामुळे त्यांना आपले विचार ऐकावे वाटतील.

मुंगडे शिवदास सुर्यकांत
एम.ए.प्रथम वर्ष (मराठी)

शिक्षण : मानवी जीवनाचे महान ध्येय

मनुष्यपण, मानवत्व ही जीवाला प्राप्त झालेली फार मोठी देणगी. मनुष्य जीवनाचे अंतिम उद्दिष्ट काय असावे? हा तत्त्वज्ञानाच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाचा असलेला प्रश्न. माणसाच्या मनोवृत्तीनुसार, अभिरूचीच्या विविधतेनुसार या प्रश्नाला अनेक प्रकारची उत्तरे असू शकतात. ज्या माणसाच्या जीवनात केवळ पैसा प्रिय असतो त्याच्या दृष्टीने अफाट संपत्ती मिळविणे हेच जीवनाचे ध्येय असते.

आपल्याजवळ अमाप संपत्ती असावी, उपभोगाची साधने विपूल असावीत त्यामूळे आपले आयुष्य ऐहिकदृष्टीने अत्यंत समृध्द होईल. जीवनात वैयक्तिक सुखाची प्राप्ती होईल, हीच त्याची अपेक्षा असते. अशी उपभोगाची साधने प्राप्त व्हावी आणि त्यासाठी हवा असलेला पैसा मिळावा यासाठी काय वाटेल ते करावयास अशा प्रवृत्तीची माणसे तयार असतात. याचे वर्णन संत ज्ञानेश्वरांनी अत्यंत समर्पक केलेले आहे.

तेवीचि जीवीचिया हावा ।
विषय वासनाचा मेळावा ।
केला परी तो भोगावा ।
अर्थ की ना ।

म्हणोनी भोगावया जोगा ।
पुरता अर्थ पै गा ।
आणावया जगा ।
झोंबती सेरा ।

जीवनातील भोगावयाची जी हाव आहे, तिच्यामुळे अशा माणसांनी विषयवासनेचा मेळावाच केलेला असतो. त्या विषयाच्या प्राप्तीसाठी पुरेल इतका पैसा नसल्यामूळे तो मिळविण्यासाठी ही माणसे अन्य मार्गाचा वापर करतात व भ्रष्टाचार ही करतात. कारण त्यांनी आपल्या जीवनाचा उद्देश वाटेल त्या मार्गाने पैसा मिळविणे हा मानलेला असतो. काही जणांनी केवळ विद्याप्राप्ती हेच आपल्या जीवनाचे ध्येय मानलेले असते. तर काही केवळ प्रवास, प्रेक्षणीय स्थळांना भेट देणे, तीर्थयात्रा करणे अशा गोष्टींना आपल्या जीवन यात्रेत प्राधान्य देतात. तारूण्य, धनसंपदा, प्रभुत्त्व, सत्ता, प्रतिष्ठा अशा अनेक अनुकूल गोष्टी मिळविणे हे मनुष्याच्या जीवनाचे अंतिम साध्य असेल तर हे मिळाल्यानंतर माणूस पूर्णतः समाधानी बनायला हवा; परंतु तसे होत नाही. सर्व प्रकारची अनुकूलता संसारात असूनही मी पुर्णपणे सुखी आहे, असे म्हणणारा माणूस भेटत नाही. त्यामूळे समर्थ रामदासांसारखा संत म्हणतो

जगी सर्व सुखी असा कोण आहे ?
विचारी मना तूचि शोधूनि पाहे ।

जगात सुखी कोण असेल तर तो विचार करणारा माणूस ! कोणता विचार करणारा ? सारासरविचार विचार करणारा सुखी आहे.

सारासार, नित्य-अनित्य, सत्य-असत्य, योग्य-अयोग्य याचा निर्णय करणारी बुध्दी म्हणजेच सद्‌विचार शक्ती होय. या सद्‌विचार शक्तीचा विकास घडवून आणणे व त्यासाठी आवश्यक असलेली उचित शिकवण देणे, त्या विद्येचा-ज्ञानाचा देश हितासाठी व समाज हितासाठी वापर करणे हेच जीवनाचे उद्दिष्ट असायला हवे.

मुंगडे शिवदास सुर्यकांत
एम.ए.प्रथम वर्ष (मराठी)

आयुष्यावर बोलू काही

प्रत्येकाचं आयुष्य हे एखाद्या पुस्तकासारखं असतं. चटकदार कादंबरी सारखं म्हटलं, तरी चालेल ! मात्र ही कादंबरी ज्याची त्यालाच नीट वाचता येते. ती वाचता वाचता केलेल्या काही खुणा त्या त्या व्यक्तीच्याच लक्षात राहतात. इतरांच्या दृष्टीने मात्र ती पानं जवळ- जवळ कोरी असतात. आयुष्य या विषयावर मी चार शब्द लिहायला बसलोय खरं पण खरं सांगायचं तर या विषयाला स्पर्श करताना मनात जे विचारतरंग निर्माण होतात, ते सारे शब्दबध्द करण फार कठीण आहे. मनुष्य हा आत्मपुजक ! इतकच नव्हे तर आत्मवंचक प्राणी आहे. आरशात पाहणाऱ्या कुरुप मनुष्याला आपल्या सौंदर्यहिनतेची जाणीव सहसा होत नाहीत. यामुळेच या विषयावर लिहताना आपल्या हातून असाच काही प्रमाद घडणार नाही ना ? या कल्पनेनं माझं मन नेहमी गोंधळतं. आयुष्य या शब्दाचा दबदबाच तसा आहे. तथापि दिवस उजाडतो मावळतो. दिवसामागून दिवस येतात,जातात. गेलेल्या दिवसांचे महिने होतात, महिन्यांचा वर्ष होतो. अशा अनेक वर्षांचे मिळून आयुष्य बनतं ! प्रत्येक दिवस उजाडतो तेव्हा प्राजक्ताच्या फुलासारखा ताजा टवटवीत वाटतो. तो मावळतो तेव्हा ते फुल कोमेजून गेलेले असते. जन्मापासून मृत्यूपर्यंत प्रत्येकांच्या जीवनात हे राहटगाडग अखंड चालू राहतं. यालाच आपण जीवन म्हणतो. पण सारे दिवस सारखे नसतात. त्यातले काही अरुणोदयाच्या वेळी नाना रंगानी नटणाऱ्या मेघा सारखे असतात. असे दिवस प्रत्येकाच्या आयूष्यात केव्हातरी येतात. ते संख्येने थोडे असले तरी त्याच्यामुळेच आयुष्याला गहीरेपणा येतो व अर्थपूर्णता प्राप्त होते. तसं आयुष्य जगण एक तपश्यर्याच आहे. तुलनेनं पशू-पक्षी, प्राणी यांचे जीवन अधिक सुखदायक व स्वच्छंद वाटत, आनंददायी वाटतं. त्यांना कोणती बंधन माहिती नाहीत ना कोणता कायदा ! ते जाणतात निसर्गाच्या कुशीत मन मोकळ्या मनाने उडायचं. निसर्गानं बहाल केलेलं अनामिक देण जगायचं व त्याच्या कुशीत लीन व्हायचं. ना कुठलं बंधन ना खेद ना खंत ! निसर्गाने दिलेलं जीवन स्वीकारलं की जीवन एक मधूर संगीत सभा होऊन जातं. परंतु पक्ष्यांना, फुलांना प्राण्यांना त्यांच्या जीवन गाण्याची, जगण्याची रीत ठरवता येत नाही. ते आपला रस्ता आपली जीवन पध्दती नाही ठरवू शकत. ते प्रकृतीच्या नियमांशी बांधिल असतात.

खरंच आपलं जीवन या पशू प्राण्यासारखं असेल तर किती आनंद झाला असता नाही का? पण याची कल्पना कोणीही कधीच करु शकत नाही. कारण आयुष्याच्या वाटेवर जीवन जगताना येणाऱ्या प्रत्येक संकटावर मनुष्य आपआपल्यापरीने मात करण्याचा प्रयत्न करतो. या भूतलावर कोणताही मानव तुम्हा आम्हाला सुखी व समाधानी दिसत नाही. म्हणून मानवाचे दुःख कधी न संपणारे आहे. मानव नेहमी संकटात सापडलेला दिसतो आणि संकटामागून संकट हे चक्र मानवाभोवती फिरतच राहते. मित्रांनो, मानवाचं जीवन फार अनमोल आहे. जीवन फक्त

एकदाच येते पण या जीवनामध्ये किती वर्ष जगता याला फार महत्त्व नाही. कसे जगतो याला महत्व आहे. प्रत्येक मनुष्याने आज विचार करण्याची गरज आहे. प्रत्येकाच्या मनात इतरांबद्दल प्रेम असले पाहिजे. जीवन एक असा खेळ आहे की कधी हसवतो तर कधी रडवतो. प्रत्येकजण आपल्या परीने जीवन जगत असतो. प्रत्येकाचे जीवन विविध रुपी रेशमांच्या धाग्यांनी भरलेले आहे. कुणा कुणाला तर जीवनाचा अर्थच माहीत नसतो. पण काहींना जीवनाचा अर्थ माहीत असूनही जीवन व्यर्थ गोष्टीत रंगवितात. अनेकांनी या सुंदर जीवनाला वेगवेगळ्या उपमा दिल्या आहेत. माणसांनी जीवन कसे जगावं ? हा प्रश्न आपल्या प्रत्येकालाच पडलेला असतो. जीवन हे एक प्रकारचे संगीत आहे. आपल्या जीवनात संगीताचे ताल, सूर असतात पण आपण हे ताल सूर ओळखले पाहिजे. विनोद हा जीवनातील महत्त्वाचा भाग आहे. आपले जीवन आनंदी होण्यासाठी विनोद हा आपल्या जीवनात असायलाच हवा. आपल्या रोजच्या दैनंदिन कामामुळे आपण कितीतरी छोट्या-छोट्या आनंदाच्या क्षणाला मुकतो. कारण मानवाची अवस्था झाडांच्या गळालेल्या पानासारखी झालेली आहे. कारण गळालेल्या पानांच्या मनावर काहीच नसते. जिकडे वारे येईल तिकडे त्याला जावे लागते. याचप्रमाणे मानवाची अवस्था झाली आहे. जो माणूस वर्तमानकाळाचा शोध घेतो, तो निश्तिच भविष्य काळात सुखी नि समाधानी होईल.

नितीन वनंजे जळबाराव
बी.ए. तृतीय वर्ष

माणसं

जीवनाच्या वाटेवर
साथ देतात, मात करतात
हात देतात, घात करतात
ती ही असतात ..... माणसं !
संधी देतात, संधी साधतात
आदर करतात, भाव खातात
ती ही असतात..... माणसं !
वेड लावतात, वेडं करतात
घास भरवतात, घास हिरावतात
ती ही असतात.....माणसं!
पाठीशीही असतात, पाठ दाखवतात
वाट दाखवतात, वाट लावतात
ती ही असतात.....माणसं!
शब्द पाळतात, शब्द फिरवतात
गळ्याला पडतात, गळा कापतात
ती ही असतात.....माणसं!
काडीनं देतात, गाडीनं घेतात
मातीत घालतात, मातीलाही जातात
ती ही असतात.....माणसं!
नाना प्रकारची, अशी नाना माणसं
ओळखावीत कशी
सारे असतात आपलीच .... माणसं !

सुभाष शिवराम कोळनुरे
बी.ए. प्रथम वर्ष

केवळ तिच्या भेटीसाठी

सकाळीच ट्रींग...ट्रींग मोबाईलची बेल वाजली. मी तर मोबाईलच्या बेलची वाटच पाहत होतो. कारण तिच्या फोनची मला आतुरतेने प्रतीक्षा होती. मोबाईल उचलला... अन् मी खूप आनंदित झालो. कारण ती येणार होती. तिच्याशी सुसंवाद करायला मिळणार होते. पण थोड्या वेळाने मी नाराज झालो कारण तिच्या प्रेमात पडण्याइतपत मी सक्षम नव्हतो. तिच्याकडून होकार यावा, इतका मी प्रमाणिकपणे प्रयत्न केला नव्हता... मला नकाराची भीती होती. तरी पण ती मला खूप आवडते आणि आवडत राहणार.

तिच्याशिवाय या जगात मला तारणार कोणीच नाही. खरं म्हणजे माझ्या जीवनातील ती सर्वस्व आहे. तिला भेटल्याशिवाय मला चैनच पडत नाही. माझ्यासाठी ती खरच खूप अनमोल आहे. तिला जर भेटलो नाही तर माझा जीव पाण्यातून काढलेल्या मासोळ्याप्रमाणे होतो. म्हणून मी तिची कधी-कधी भेट घेतच असतो.

मला ती इतकी प्रिय असताना दुसऱ्यांना मात्र ती आवडत नाही. तशी आमची ओळख काही नवीन नाही. मी तिला अगदी लहानपासून ओळखतो. सुरूवातीला मी ही इतरांप्रमाणे तिला घाबरायचो थोड्या दिवसांनी तिला भेटायला मिळणार होते. मन प्रेमाने भारावलेलं होतं

शाळेत असताना ती फक्त एक आठवडा यायची व मी तिच्याशी मनसोक्त गप्पा मारायचो. सुरूवातीला ती एका वर्षानंतर भेटायची. मी जेव्हा कॉलेजमध्ये प्रथम वर्षासाठी आलो तेव्हा ती सहा महिन्यात भेटू लागली. त्यामूळे तिला भेटून खूप आनंद झाला. कारण ती प्रथम वर्षातून एकदा भेटायची आता ती सहा महिन्यानंतर भेटत आहे. त्यामूळे मला मनोमन खूप आनंद होत होता.

माझ्या जीवनात तिचे असलेले महत्त्व मला पटले. मला कधी-कधी वाटायचं की प्रॅक्टीकलमुळे सरच तिला मला भेटू देत नसावेत. म्हणून मी सरांना विचारलं की ती केव्हा येईल? पण जेव्हापासून मी कॉलेज जीवनात प्रवेश केला तेव्हापासून ती उशिरा का होईना पण आवड्यासाठी मला भेटू लागली. आम्ही कॉलेजमधल्या ग्रंथालय किंवा क्लासरूममध्ये तासन्तास बोलत बसायचो. आमच्या भेटीमध्ये प्रश्न विचारण्याचा अधिकार फक्त तिलाच असायचा. मला तिच्या एक-एक प्रश्नाचे उत्तर दयावे लागायचे. तसं मी एखादा प्रश्न टाकतही असे. परंतु तिची त्याबद्दल काही तक्रार नव्हती. पण आमचा वेळ कुठे निघून जायचा हे आम्हाला कळायचंही नाही. पण एकदाची ती गेल्यावर कुठल्याच गोष्टीत मन लागत नसे व काय करावे तेही सुचत नसे. सारखे तिचे विचार मनात यायचे. तिच्या निकालाची मनात खूप भीती निर्माण होत असे.

म्हणून निकाल होकारार्थी येण्यासाठी मी खूप प्रयत्न केला होता. अन् निकाल लागला. मित्रहो, मी पास झालो, अरे... यार मी सांगायचं विसरलोच. मित्रहो ! 'ती' तर माझी लाडकी बी.ए.प्रथम वर्षाची परीक्षा होती.

ती काही मुलगी नव्हती बरं !

कोळनुरे सुभाष शिवराम
बी.ए.प्रथम वर्ष.

भ्रष्टाचाराचा कर्करोग आणि राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण ते गुन्हेगाराचे राजकारण

भारतीय राजकारणामध्ये भ्रष्टाचाराचा एवढा झपाट्याने विस्तार होत आहे की, सर्वसामान्य जनतेला डोक्याला हात लावून विचार करण्याची वेळ आली आहे. निवडणूकीच्या राजकारणापासून ते लष्करासाठी लागणाऱ्या सामुग्रीच्या खरेदीपर्यंतचे सर्व व्यवहार या भ्रष्टाचारात सापडलेला आहे.

इ.स. १९८९ पासून या देशामध्ये भ्रष्टाचारात मोठ्या प्रमाणात वाढ झाली. म्हणून आज आपण पाहत आहोत की, या देशामध्ये भ्रष्टाचारात अनेक पक्ष आघडी घेत आहेत. अनेक पक्षांच्या ज्येष्ठ नेत्यांच्या व मंत्र्यांच्या भ्रष्टाचाराची मोठमोठ्या रक्कमांची प्रकरणे उघडकीस येत आहेत. एका पाठोपाठ एक असे मोठे-मोठे घोटाळे निघत आहेत. आदर्श, २ जी स्प्रेक्ट्रम, कॉमनवेल्थ, लवासा, अशी अनेक प्रकरणे आपणाला आज राजकरणामध्ये उदाहरण म्हणून पहावयास मिळतात. या भारतीय राजकारणामध्ये भ्रष्टाचाराचे एवढे मोठे-मोठे प्रकरणं पाहून देशामध्ये भ्रष्टाचाराची स्पर्धाच लागली की काय? असा प्रश्न या देशातल्या सर्वसामान्य नागरिकांना पडला आहे.

भारतीय राजकारणामध्ये निवडणूक प्रक्रिया जसजशी खर्चिक होत गेली तस-तशी काळ्या पैशांची हाव वाढतच गेली आहे. या राजकीय पक्षांची खर्चाची विवरणपत्रे कधीच खरी नसतात. म्हणून पुर्वी स्टिफ कोचानेक या लेखकाने भारतीय राजकारणाचे वर्णन "ब्रिफकेश पालिटिक्स" असे केले होते. त्यानंतर ब्रिफकेशची जागा आता सुटकेसने घेतली आहे. सद्यस्थितीमध्ये तर पेटी, खोके या भाषेत पैशाचा व्यवहार केला जाऊ लागला आहे.

या निवडणूक प्रक्रियेत सुधारणा करण्याची भाषा सगळेच पक्ष करतात. पण जेव्हा सत्तेचा प्रश्न येतो तेव्हा सर्व शांत बसतात. व्यवहाराला आळा घालण्यासाठी अनेक उपाय योजना अनेक समित्यांनी सुचविल्या आहेत, पण ते सर्व कागदोपत्रीच असतात. प्रत्यक्षात मात्र काहीच नाही. सर्व मनमानी कारभार करतात.

निवडणूक प्रक्रियेत वाढलेला हिंसाचार हा सुध्दा गुन्हेगारांना राजकारणात उघडपणे वावरण्याची संधी देणारा आहे. निवडणूक म्हणजे शांततामय पध्दतीने सत्तांतर घडवून आणण्याचा मार्ग असे संबोधले जाते. पण प्रत्यक्षात मात्र उमेदवार पळवणे, ठार मारणे, धाक दाखवणे, अपप्रचार करणे, खोटे मतदान करणे, मतपेट्या पळविणे अशा प्रकारचा व्यवहार आजकालच्या वातावरणामध्ये दिसून येत आहे. म्हणून य.दी. फडके म्हणतात, "राजकारण हा अनेकांचा संपूर्ण व्यवसाय बनला आहे." निवडणूक जिंकण्यासाठी पक्षामध्ये आणि उमेदवारांमध्ये जिवघेणी स्पर्धा होत आहे.

म्हणून मनी, मसल व माफीया हे तिन मक्कार आजच्या भारतीय राजकारणामध्ये केंद्रबिंदू झाले आहेत. अशा परिस्थितीत राजकरणातील गुन्हेगारी एक लोकशाहीपुढील मोठी समस्या बनली आहे.

-एक विद्यार्थी

भ्रष्टाचार हा सर्व देशांच्या पाचविला पुजलेला आहे. भ्रष्टाचार हा सर्व देशात होत असतो. भ्रष्टाचार ही अशी कीड आहे जी, कधीच समूळ नष्ट होत नाही. तिला जर मुळापासून नष्ट करायचे असेल तर २००७ साली चीन मध्ये भ्रष्टाचार करणाऱ्यास मृत्यूदंड देण्यात आले होते. असाच मार्ग आपणास पण स्वीकारावा लागेल. तरच तिचा नाश होईल. पण आपला देश असा कडक कायदा तयार करणार नाही. त्यामूळे आपल्या देशात भ्रष्टाचार करणाऱ्यावर योग्य ती कार्यवाही होईल का? अशी शंका वाटते आणि जेवढे हे राजकारणी लोक भ्रष्टाचारास कारणीभूत आहेत, तेवढेच आपण पण आहोत हे विसरता कामा नये.

भ्रष्टाचार घडण्याची कारणे आपणास पुढील प्रमाणे सांगता येतील.

१. माणसापेक्षा पैशाचे वाढते महत्त्व:

आजची सामाजिक परिस्थिती अशी आहे की, ज्यांच्याकडे पैसा आहे त्यालाच लोक सलाम करतात आणि त्याचे समाजातले मान वाढते. पण लोक हा विचार करीत नाहीत की, त्याने पैसा कसा आणला आणि कोणत्या मार्गाने आणला.

२. नैतिकमूल्यांचा ऱ्हास :

समाजाला वाईट-चांगले याचे भान राहिलेले नाही. फक्त त्याला पैशाची ओढ लागलेली आपणास दिसते. त्यामूळे समाजातील व्यक्तीला आपण समाजाचे काही देण लागतो असे काही वाटत नाही.

३. सामाजिक बांधिलकीची जाण नाही:

ज्या समाजात व्यक्ती राहतो, त्या व्यक्तीला समाजाने काहीतरी दिलेले असते. पण आज ही जाण संपुष्टात येवून व्यक्ती फक्त पैशाच्या मागे धावतेय. यामूळे भ्रष्टाचार वाढताना दिसतो.

४. व्यवस्था ही पैसा केंद्री :

समाजात ज्याच्याकडे पैसा आहे अशा व्यक्तीस प्रतिष्ठा प्राप्त होते. ती संपत्ती चांगल्या मार्गाची असो वा वाईट ! फक्त पैसा आपल्याजवळ जास्त प्रमाणात असावा ही भावनाच मानवाला भ्रष्ट बनविण्यास, भ्रष्टाचार करण्यास प्रेरणा देते व यातूनच माणूस भ्रष्टाचार करण्यास प्रेरित होतो व भ्रष्टाचार कारतो.

५. माणसाची प्रगती करण्याची भूक :

माणसाला आपण आर्थिक दृष्टीने प्रगत व्हावे असे वाटते ही माणसाची आर्थिक भूकच भ्रष्टाचार करण्यास भाग पाडते.

६. भ्रष्ट व्यवस्था :

एखादी व्यक्ती जरी चांगले ध्येय ठेवून आपले कार्य करीत असली तरी त्या व्यक्तीस ती व्यवस्था नि:स्वार्थ भावनेने कार्य करू देत नाही आणि ती

व्यवस्थाच त्याला भ्रष्टाचार करण्यास प्रेरणा देते व भ्रष्ट बनविते.

उपाय :-

योग्य ती कडक शिक्षा :-

भ्रष्टाचार करणाऱ्या व्यक्तीस योग्य अशी शिक्षा व्हावी. जेणे करून दुसरी व्यक्ती भ्रष्टाचार करण्यापूर्वी बरेचदा विचार करेल व भ्रष्टाचारास आळा बसेल.

व्यवहारात पारदर्शीपणा यावा :-

कोणत्याही कामात पारदर्शीपण असावा. म्हणजे त्या कामात भ्रष्टाचार करण्याची शंका माणसात उपन्न होणार नाही. यातून भ्रष्टाचारावर आळा बसेल.

व्यक्तीला आपल्या हक्कांबद्दल जागृत करणे: एखादा अधिकारी, पदाधिकारी आपणास जर लाच मागत असल्यास त्याला आपल्या हक्काची जाणीव करून द्यावी. हक्काबद्दल जागरू केल्यास भ्रष्टाचार नियंत्रणात येईल.

४. मानसिकतेत बदल घडावा :-

लाच घेणाऱ्या व्यक्तीच्या व लाच देणाऱ्यांची मानसिकता बदलण्याची गरज आहे. चांगल्या ध्येयाने प्रेरित झालेली व्यक्ती मानसिक दृष्ट्या सुदृढ राहील व तो भ्रष्टाचार करणार नाही.

अशाप्रकारे आपणास कारणे व उपाय सांगता येतील.

गुंडावार हरिशंकर व्यंकटराव
एम.ए. द्वितीय - मराठी

'विश्वास' एक अतुट नातं

विश्वासामुळे माणसा-माणसातील नाते मजबूत होतात आणि एकदा का या विश्वासाची जागा अविश्वासाने घेतली तर मग संसार तुटायला किंवा दोन मनं एकमेकांपासून दूर व्हायला वेळ लागत नाही.

परवाच मी भाजी आणण्यासाठी मार्केटमध्ये गेले होते. तेथे मला माझी बालपणाची मैत्रिण पूजा दिसली. तिला पाहून मी हात केले. तिला आवाजही दिला. पण का कोणास ठाऊक मी तिला आवाज दिले तरी ती ऐकून ऐकले नसल्यासारखं करीत होती. मग मी तिच्या जवळ गेले आणि विचारू लागले.

पूजा मला पाहिली आणि गालातल्या गावात हसली. तिच्या या हसक्या चेहऱ्यामागे मला बरेच दु:ख दडलेलं दिसत होतं. मी बेचैन झाले आणि चहाचं निमित्त करून मी तिला माझ्या घरीच घेऊन आले.

मी माझ्या घरी आल्यानंतर तिच्याकडून सर्व हकीकत मला कळाली. ती अशी की, पूजा आणि तिच्या पतीचे भांडण झाले. कारण पूजाच्या पतीच्या मोबाईलवर एका स्त्रीचा फोन आला आणि पूजा बोलत होती तेव्हा त्या स्त्रीने फोन ठेवून दिला. एवढेच कारण आणि या दोघा पति-पत्नीचे भांडण झाले. विश्वासाला तडा गेला आणि पूजा घर सोडून निघून गेली. हे सर्व ऐकून मला हसू आले. कारण, तो फोन मीच केला होता. कारण माझ्या

मुलाचा बर्थडे होता आणि मी या दोघांना म्हणजे पुजा आणि तिच्या पतीला आमंत्रण देण्यासाठी फोन केला होता. पण समोरून मला आवाजच येत नव्हता, म्हणून मी फोन ठेवून दिला. हे मी पूजाला सांगितले. तेव्हा पूजाला आनंदही झाला आणि दुःखही झाले. आनंद यासाठी की तिने पतीवर घेतलेला संशय खोटा ठरला आणि दुःख यासाठी की तिने पतीवर अविश्वास दाखविला.

असा हा 'विश्वास'! हा विश्वास टिकून राहिला तर नातं टिकतं, विश्वास संपला की नातं ही संपायला वेळ लागत नाही.

ज्योती धोंडीबाराव कांबळे
एम.ए.मराठी द्वितीयवर्ष

शब्द

शब्दच असतात माणसांना जोडणारे
शब्दच असतात माणसांना तोडणारे

कधी शब्दच बनतात फुले
तर कधी बनतात काटे

शब्द पाषाणाला पाझर फोडणारे
शब्द मनाला गहिवरून आणणारे

शब्द असतात गोड
शब्द असतात कडू

कधी कोणास दुःखावणारे
तर कधी कोणास सुखावणारे

ज्योती कांबळे
एम.ए. मराठी द्वितीय वर्ष

कधी कळलेच नाही

तुझ्या त्या सुंदर डोळ्यांनी
मन माझे कधी भारावून गेले
काही कळलेच नाही
तुझ्या त्या एका नजरेने
हृदय माझे घायाळ झाले
कधी उमगलेच नाही
तुझ्या नाजूक बोलण्याने
जीव माझे तुझ्यात गुंतले
आणि हळूच कसे
तुझ्यावर प्रेम जडले
कधी कळलेच नाही...

अनिल पांचाळ
बी.कॉम. प्रथम वर्ष

तुझे स्थान

कितीही उपमा वापरल्या तरी
मनात असणारं तुझ स्थान
व्यक्त करता येणार नाही,
सागराला कधीच असं
ओंजळीत घेता येणार नाही.
संकटाच्या प्रत्येक क्षणी
तू माझं क्षितीज झालास,
तुझी मैत्री माझ्यासाठी
आभाळाहून मोठी आहे.
म्हणूनच म्हटलं,
मनातलं तुझं स्थान नेहमीच अढळ आहे.

ज्योती कांबळे
एम.ए. मराठी द्वितीय वर्ष

मैत्री

मैत्री कधी असते
नाजूक पाकळी
तरी कधी असते
अतुट अशी साखळी

एक सुंदर फुलं
त्यात जगावेगळा सुगंध
आणि या सुगंधामागे
एक सुंदर ऋणानुबंध

मैत्री समजून घेते
भावना मुक्या
अन् हीच तरी खरी
मैत्रीची व्याख्या

वाटतं जेव्हा संपलं सर्व
मैत्री करते नवा आरंभ
भरकटलेल्या मनांचा
मैत्रीच तर दीपस्तंभ

राधिका पांचाळ
एम.ए.प्रथम वर्ष राज्यशास्त्र

महाराष्ट्र माझा

कृष्णा कोयना माता,
विठूराया बाप आमुचा
इथे जन्मला थोर शिवबा
इथे जन्मली गाण कोकिळा
इथे जन्मले लोकमान्य अन्
इथे जन्मले ग्यानबा तुका
अखंड गावी यांची गाथा
अभेद आहे अजोड आहे
आहे महाराष्ट्र आमुचा
इथे जन्मलो इथे वाढलो
पावन झाला जन्म आमुचा
अखंड वादळे झेलीत राहील
महाराष्ट्र माझा
शतकानुशतके असाच राहील
महाराष्ट्र माझा.

सुरकूटलावार गजानन भूमन्ना
बी.कॉम. द्वितीय वर्ष

चारोळी

"सदाफुली सारखं जीणं
सगळ्यांनाच जमत नसतं
प्रत्येकाच्या जीवनात
एकदा तरी कोमजणं असतं."

ज्योती कांबळे
एम.ए. मराठी द्वितीय वर्ष

स्वप्नभंग

शब्द मुके झाले,
काही बोलण्याअधीच
नयन झुकले खाली,
नजर भिडण्याअधीच

मी अंग सावरलो
तुझ्या स्पर्शाअधीच
अश्रू अटून गेले,
तू नाकारण्याआधीच

दोन धागे तुटून गेले
बंधनात अडकण्याअधीच
स्वप्ने भंगून गेली,
सत्यात साकारण्याआधीच

बरेच काही घडून गेले
काही घडण्याआधीच
अशी संपली
माझी प्रेम कहानी
सुरू होण्याआधीच !!

जरा जपून

बोलताना जरा जपून बोलावं
कधी शब्दही अर्थ बदलतात

चालताना जरा जपून चालावं
कधी रस्तेही घात करतात

झुकताना जरा जपून झुकावं
कधी आपलेच खंजीर खुपसतात

ओळखताना जरा जपून ओळखावं
कधी माणसे आपला रंग बदलात.

पाऊल टाकताना जरा जपून टाकावं
कधी फुलेही काटे बनतात

मागताना जरा जपून मागावं
कधी आपलेच भाव खातात

नातं जोडताना जरा जपून जोडावं
कधी नकळत धागे तुटून जातात.

सुभाष शिवराम कोळनूरे
बी.ए.प्रथमवर्ष

ती दिसली

भिजेल्या डोळ्यातून
आज शब्द मनात उतरले
तिला पाहता क्षणी
डोळ्यातून अश्रू बरसले

तिचीच आस धरून
जगात मी वावरलो
नसता ती जवळ
जगनेही मी विसरलो

खूप काही बोलायचे होते
शब्द माझे आतुरलेले
मनातील गाणे
डोळ्यात माझ्या उसवलेले

म्हटलं जरा जवळ जाऊन
तिच्या थोडं बोलावं
तिच्या आठवणी संगे
जगतो तिलाही थोड कळावं

तिच्या आठवणीची ओंजळ,
तशीच भरून ठेवलेली
एकही क्षण न सांडता,
जीवापाड मी जपलेली

कंठ आज दाटून आला
तिला समोर पाहून
बरंच काही बोलायचं होतं,
गेलं सर्वच राहून

इतक्यात तिने पाहिले मला,
डोळ्यात अश्रू ढाळत
अनेक प्रश्नांची उत्तरं मिळाली
मला न कळत

कु.पठाण असमा
१२ वी कला

हिन्दी विभाग

संपादकिय

देगलूर महाविद्यालय देगलूर मे साल २०१०-२०११ इस वर्ष में जो अभिव्यक्ती अंक निकाला गया है, उस में हिंदी में कई छात्रों ने अपने विचारों को अभिव्यक्ती दी है। मुझे इस बात का हार्दिक आनन्द होता है कि, इस अंक के जरिए उन्हे भविष्य में एक अच्छा लेखक, कवि बनने की प्रेरणा हमारा महाविद्यालय हमेशा देता रहेगा। मै महाविद्यालय का आभार व्यक्त करता हूँ की, उन्होंने इस अंक में अपने विचार लिखने के लिए छात्रों उत्साहित किया है। और छात्रों को अपने विचार एवं कल्पना को अभिव्यक्त करने का एक सुनहरा मौका प्रदान किया। इस अंक मे जिन छात्रों ने हिस्सा लिया है उन्ही में से कल का कोई प्रसिद्ध कवि तथा रचनाकार बने और महाविद्यालय का नाम रोशन करे ऐसी उन्हे शुभकामनाएँ देता हूँ।

टेकवार नागनाथ लक्ष्मण

अनुक्रमनिका

गरीबी	-	आसमा पठाण	४३
एक सवाल ?	-	विक्रम शंकपाळे	४४
आदर्श शिक्षा का उद्देश	-		
तथा हमारी आज की शिक्षाप्रणाली	-	नेहा सुधाकर जाधव	४५
मेरा प्रिय हिंदी कवि	-	मुंगडे राजकुमार	४८
दहेज एक सामाजिक अभिशाप	-	वाघमारे अनिल	४९
परोपकारी वृक्ष	-	पठाण आसमा	५०
स्वतंत्र भारत में भ्रष्टाचार	-	गोदावरी बसवंतराव ढोपरे	५१
जिंदगी की गजल	-	पठाण आसमा	५३
कॉम्प्युटर में हिन्दी का प्रयोग	-	टेकवार नागनाथ लक्ष्मण	५४
महँगाई	-	मीना विजकुमार यन्नावार	५५
राष्ट्रीय एकता -राष्ट्रभाषा हिन्दी	-	संगिता वनप्रतवार	५७
समाचार पत्र का महत्त्व	-	शेख चाँदपाशा जलालसाब	५९

गरीबी

इस संसार में उजाला है, तो अंधेरा भी है। इसी तरह यहाँ अमिरी है तो गरीबी भी है। मुंबई और दिल्ली जैसे महानगरों मे, जहाँ रईसों की इमारते और बंगले है, वहाँ लाखो झोपडियाँ भी हमें देखने को मिलती है।

गरीबी की आग में झुलसती जिंदगी के उदाहरण हमारे रामायण और महाभारत जैसे महाकाव्यों में भी मिलते है। गरीब भीलनी शबरी ने बेर खिलाकर श्रीराम का स्वागत किया था, गुरू द्रोणाचार्य अपने पुत्र अश्वत्थामा को दूध के अभाव में आटे का घोल देने पर विवश हुए थे। सुदामा की भीषण दरिद्रता ही उन्हें मित्र श्रीकृष्ण के पास द्वारिका ले गई थी।

गरीबी सचमूच दुर्भाग्य का सबसे दर्दनाक पहलू है। गरीबी को टुटे-फुटे घरो या झोपडियों मे रहना पडता है। बरसात मे टपकती छते ही उनके भाग्य में लिखी है। तन ढकने के लिए उन्हें मामुली कपडों से गुजारा करना पडता है। भोजन के नाम पर वे किसी तरह पेट भर लेते है। अभाव में उनकी गर्मियाँ बिलबिलाते हुए ही बीतती है। जाडे की कडकडाती ठंडी का मुकाबला उन्हें बिना कंबल या रजाई के ही करना पडता है।

गरीबी प्रगती की दुश्मन है। गरीब माता-पिता चाहकर भी अपने बच्चों को उँची शिक्षा नही दिला पाते। बच्चे कुछ बडे हुए नही कि उन्हें कही मेहनत मजूदी के काम मे लग जाना पडता है। आज की दुनिया में तो ज्ञान-विज्ञान का बोलबाला है। साहित्य, विज्ञान, इतिहास, धर्म आदि की बढिया छपीं हुई पुस्तकें आसानी से उपलब्ध है। लेकीन अशिक्षित और गरीबों के लिए तो काला अक्षर भैंस बराबर।

बीमारियाँ गरीब और अमीर में भेद नही करती। अमीरो के लिए तो महँगे इलाज संभव है। पर गरीबों के लिए बिमार होना सचमुच भयानक अपराध है। महँगी दवाईयाँ और महँगे डॉक्टर उनकी पहुँच से बाहर है।

अपराध के किडे गरीबी की गंदगी में तेजी से पनपते है। गरीबी की मार ही लोंगों को चोरी, डकैती लूटपाट, हत्या, अपहरण, स्मग्लिंग, ड्रग्स आदि अपराधों के लिए उत्साहित करती है। गरीब अपराधियों के लिए वकील मिलना भी कठीण हो जाता है।

जहाँ पैसा बोलता है,
वहाँ सत्य को चूप बैठना पडता है।

गरीब माँ-बाँप को अपनी बेटियों के हाथ पीले करना टेढी खीर है। धन के अभाव में अच्छे वर की तलाश व्यर्थ हो जाती है। दहेज की बलि पर चढनेवाली वधुएँ प्रायः गरीब घरों की ही लडकियाँ होती है।

गरीब सर्वत्र उपेक्षित और तिरस्कृत होता है। सर्वत्र ठुकराया, जाना ही उसकी नियती है। सचमुच गरीबी एक भीषण अभिषाप है।

पठाण आसमा मुक्रमजा
१२ वी कला

एक सवाल?

मुम्बई भारत की आर्थिक राजधानी, जिसे करोडों लोगों की जिंदगी कहा जाता है, पर कभी किसी ने सोचा ना था की यही जिंदगी उन्हे करोडो लोगों के मौत बना जाएगी ।

हम सबको पता है २६ नवम्बर २००९ के दिन क्या हुआ था । रोज कि तरह अपनी धुन में मुम्बई चल रही थी, अचानक से एक धमाका सुनाई दिया और थोडी ही देर में सब बदल गया । वह धमाका बम का था, मुम्बई के सबसे पुराने होटल और मुम्बई कि शान बढानेवाली इमारत जिसे कहते है ताज हॉटेल में । बहुत से लोग मारे गये, पर सवाल ये है कि क्या हमने कभी सोचा है, इसके बारे में ? नही, हम तो कभी कुछ सोचते ही नही, बस जब ऐसा कुछ होता है तो टि.व्ही. के चैनल बदल-बदल कर देखते है । और शुकर मनाते है कि हम वहाँ नही थे । अरे जो वहाँ थे उन्हे क्या महसुस हुआ होगा, सोचा है कभी ?

उसके बारे में सोचना छोडकर हम उसके साथ ॲडजस्ट करना शुरू करते है । खून से रंगी ताज कि वह दिवारे, सी.एस.टी. में बिखरी वह खून से लतपत लाशे, कौन जिम्मेदार है इसका? सोचा है कभी? सोचो, सोचना चाहिए पता है हमारे सोचने से कुछ नही होगा, पर शुरूवात तो होगी ? मन को तसल्ली तो होगी।

पुरे देश को, दो दिन काबू में करने वाले सात आतंकवादी हमारी पुरी पुलिस फोर्स पर भारी पड गए । यहाँ तक की हमारी सरकार पर भी कोई कुछ नही कर पाया । कौन जिम्मेदार है इसका ? हमारी दुबली सरकार? वो सब लोग जो देश चला रहे है ।

जब ताज पर उन आंतकवादीयोंने हमला किया तब हमारे देश कि पुलिस, जो दुनिया मे सबसे बडी दुसरी फोर्स के रूप में जानी जाती है, वह भी रोक न पायी उनको।

सी.एस.टी. पर भी सिर्फ दोन आतंकवादीयोंने आतंक मचा दिया, उन दो ने ही हजारो जाने ली । तब भी हमारी पुलिस उन्हे सम्भाल नही पाइ । कामा हॉस्पिटल लोअर परेल, ओबेरॉय हॉटेल इन सब जगह यही हाल या, पर उन्हे सम्भाल नही पाई । उन्हे रोकने के लिए हमारी पुलिस कम पड गई ।

देश के काबिल पुलिस अफसर एस.टी.एस. के मुख्य अधिकारी शहीद हेमंत करकरे और उनके साथी शहीद विजय साळसकर और नितीन कामटे, इन शहिदोने आंतकवादियोंसे मुकाबला करने की ठान ली, पर उच्च अधिकारीओंने उन्हे पुलिस फोर्स आने तक रुकने को कहा पर वक्त निकलता जा रहा था, वे लोंग आतंक पे आतंक मचाये जा रहे थे । वह लढने के लिए निकल पडे, और जब वह गए तो फिर जिंदा लौट वापस नही आये । वह तीन भारत माँ के बेटे

देश के लिए शहीद हो गये।

सुना है कि एक आतंकवादी मुम्बई पुलिस के हाथ आया है, तो अच्छी बात एक तो पकडने मे हमारी पुलिस कामयाब रही। पर क्या हुआ उस आतंकवादी का ? कहाँ है वह ? शायद किसी को पता नही होगा पर अबतक वह जिंदा है, जिस एक ने १०० लोगों की जान ली वह अबतक जिंदा है। क्योंकि उसपे जो इल्जाम लगाया गया है वह अभीतक साबीत नही हुआ।

पर जरूरत क्या है इसकी ? सबने देखा क्या हुआ, कैसे हुआ तो उसका इल्जाम साबीत करके क्यों वक्त बरबाद कर रही है हमारी सरकार ? अगर यही खर्चा हमारे देश के किसान भाईयोंपर करती तो आज कई किसानों के घर बिखरने से बच जाते।

सवाल ये है कि, क्या जरूरत है उसे पालने की? चढा दो उसे फाँसी पर कोई भी हमे इस तरह घर मे आकर मार नही सकता। किसी को भी हक नही है हमारी जिंदगी छिनने का, वरना फिरसे वही होगा और कोई आतंकवादी हमारे देश में घुसकर हमे मारते हुए कहेगा "हम तो तुम्हे इसी तरह मारेंगे सालो, तुम क्या कर लोगे"? एक गुन्हेगार को गुन्हेगार साबीत करने के लिए हमे बरसों लग जाते है ऐसा नही लगता ये हमारी काबीलियत पर सवाल है???

विक्रम शंकपाळे
बी.कॉम.द्वितीय वर्ष

आदर्श शिक्षा का उद्देश्य तथा हमारी आज की शिक्षा-प्रणाली

आजादी के बाद हमारी शिक्षा नीति या शिक्षा के ढंग मे कोई परिवर्तन नही हुआ। पढाई-लिखाई का एकमात्र उद्देश्य यही रहा की विदयालयों से जब बाहर निकलो तो नौकरी के लिए इस दफ्तर से उस दफ्तर तक भटकते रहो। शिक्षा का उद्देश्य मनुष्य को मानव बनाने का है। स्वावलंबन के रास्ते पर चलाने का है। जिस शिक्षा द्वारा मनुष्य आत्मनिर्भर नही हो पाता, वह उसके लिए निकम्मी होती है। हमारी आज की शिक्षा-प्रणाली से रोटी का सवाल हल नही होता बल्कि शिक्षित युवक अपने आपको को सामाजिक जीवन से पृथक पाता है। प्रयोग के रूप में हमारी शिक्षा एकदम बेकार साबित हुई है। इसलिए यह जरूरी हो गया है कि, देश और काल के अनुसार शिक्षा के क्षेत्र में क्रांतिकारी परिवर्तन हो।

हमारी शिक्षा का उद्देश्य युवकों को अनुशासित बनाना, उनकी सुप्त क्षमता को बढाते हुए उनका मानसिक, बौध्दिक, आत्मिक विकास करना साथ ही साथ रोटी की समस्या का हल प्रस्तुत करना होना चाहिए।

आज की शिक्षा-नीति छात्रों की मानसिकता :

आज की शिक्षा नीति में कई कमियाँ है । इसके साथ ही छात्रों की बदलती मानसिकता ने इन कमियों को और भी गंभीर बना दिया है ।

आज के छात्र यह ज्ञानार्थी न होकर परिक्षार्थी बन चुके है । जो हमे पढाते है वह समझकर उस पर चिंतन कर वह सफलता प्राप्त करने की राह से वंचित हो चूके है । जो भी पढाया जाता है उसे मुखदगत कर लिखने में ही आज के छात्र धन्यता मान रहे है । बकना और लिखना ही उनका ध्येय बन चूका है । इसके कई कारण है एक तो जो पढानेवाला शिक्षक वर्ग होता है, वह दर्जाहिन होता है और वह ज्यादातर पढाने मे अरूची दर्शाते है । उनके द्वारा पढाया जानेवाला भाग छात्रों को ठिक तरह से न समझ में आना यह भी एक समस्या है। इसलिए छात्र शिक्षा के बारें में बेपर्वाह होते जा रहे है । आज की शिक्षा नीति में बहुत जरूरी हो गया है कि वह काबिल शिक्षक वर्ग को पढाने का मौका तथा अवसर दें । आज की शिक्षाव्यवस्था, विद्यालय तथा महाविद्यालय विद्यार्थीयों को व्यक्तिमत्त्व का विकास नही करते बल्की केवल परीक्षा की कारखानों के झुंड निर्माण कर रहे है ।

दर्जाहीन शिक्षा और गैरमार्गों का तथा घुसखोरी का अवलंब :

महाविद्यालय विद्यार्थीयों से भारी-भरकम रक्कम फी के तौर पर लेता है पर उसके बदले मे छात्रों को योग्य शिक्षा दी जाती है क्या?

छात्र मेडिकल, इंजिनियरींग आदि व्यावसायिक अभ्यासक्रमों के लिए शैक्षणिक संस्था में प्रवेश लेते है । पर उन्हे इस पाठ्यक्रमों मे हमे क्या पढाया जानेवाला है, यह पता नही होता है । वर्ष के भारी बढाव मे डिग्री का एक कागज थमा दिया जाता है पर असल में सब कुछ बेकार होता है ।

साल भर पढाई न करते हुए, परीक्षा मे नकल करना यह आज की एक ज्वलंत समस्या हो गई है । आज के छात्र इस दलदल में इस तरह फँस गए है कि इसमें से निकलना मुश्किल हो गया है ।

साथ ही साथ ज्यादा शैक्षणिक शुल्क देकर या भ्रष्ट मार्गों से महाविद्यालय मे प्रवेश लने का प्रमाण भी बढ गया है ।

इसमे गरीब और जिनकी आर्थिक क्षमता यह शुल्क न भरने की है उनका नुकसान हो रहा है । इससे लायक होकर भी सिर्फ आर्थिक क्षमता होने के कारण

उन्हे प्रवेश नही दिया जा रहा है।

इन सब कारणों से छात्रोकी बहुत बडी शैक्षणिक हानी हो रही है। इस तरह की शिक्षा-प्रणाली भविष्य मे एक आदर्श नागरिक बनाने में है।

इस तरह कि शिक्षा से आज हमारी युवा पिढी से सिर्फ शिक्षित बेरोजगारों की समस्या बढ गई है। सिर्फ अंक मिलने से शिक्षा के स्तर का विकास नही होता। आज सिर्फ उच्चशिक्षा प्राप्त युवा वर्ग नही चाहिए बल्की शिक्षा के साथ-साथ नेतृत्वगुण, कल्पकता तथा सुसंवादी युवा पीढी की जरूरत है।

दर्जात्मक शिक्षा, मेधावी छात्र ही आज की जरूरत हो गई है। क्योंकि ज्ञान यह एक ऐसी चीज है, जो एक निरंत चलनेवाली प्रक्रिया है न की आपघातात्मकता से आनेवाली, पुरी क्षमता से काम किया जाए तो ज्ञान का स्तर बढता है। गुण प्राप्त करने के लिए या सफल होने के लिए बकना और लिखना यह मंत्र छोड, अपनी क्षमताओं पर शिक्षाव्यवस्था में उनका विकास करना जरूरी है।

इस वक्त निम्नलिखित बदलाव लाने की आवश्यकता है।

१. पाठ्यक्रम।

२. अध्यापकों की क्षमता, दृष्टीकोन।

३. छात्रों की बेपर्वाई।

उपाय :-

१. छात्रों की शिक्षा में रूची बढानी होगी।

२. सफलता पाने के लए गैरमार्गों का अवलंब बद करना होगा।

३. शिक्षा के क्षेत्र में आवश्यकता नुसार अच्छे बदलाव लाना होगा।

४. दर्जा तथा योग्यता का ध्यान रखते हुए शिक्षक वर्ग का चयन करना होगा।

५. इन उपयों का अवलंब करने के साथ ही छात्रों के मानसिक, बौध्दिक तथा आत्मिक विकास के लिए प्रयत्न करना भी जरूरी है।

शिक्षा का मुल उद्देश्य छात्रों के सुप्त गुण तथा मानसिक सुगंठन के साथ-साथ बौध्दीक योग्यता भी बढानी है, उसके साथ-साथ व्यवहार में भी उपयोगी होनी चाहिए। इसके साथ शिक्षा हमारी रोजी-रोटी की समस्याभी हल करने में सक्षम साबित होनी चाहिए।

नेहा सुधाकर जाधव
बी.एस.सी. प्रथमवर्ष

हिंदी काव्य-साहित्य अत्यंत विशाल एवं समृध्द है। अनेक कवियोंने अपनी सुंदर हिंदी काव्योद्दान को पुष्पीत और पल्लवित किया है। इन कविरत्नोंमें किसी एक को अपना प्रिय बताना बडा मुश्किल है। फिर भी जहाँ तक चुनाव का प्रश्न है, राष्ट्रकवि स्व.मैथिलीशरण गुप्त को मै अपना प्रिय कवि मानता हूँ।

मैथिलीशरण गुप्त भारतीय संस्कृति और भारतीय जनता के सच्चे प्रतिनिधी थे। उनका स्वदेश देशभक्ती से भरा हुआ था। उनका स्व्देश प्रेम उनको काव्य-साहित्य में स्पष्ट झलकता है। उनके काव्यों मे भारतीय संस्कृति, इतिहास एवं समाज का वास्तविक चित्र दिखाई देता है। उनके काव्य मे भारतीय संस्कृति, इतिहास एवं समाज का वास्तिविक चित्र दिखाई देता है। गुप्तजी हिंदी भाषा और साहित्य के शिल्पी थे। सरल-सुगम हिंदी उनकी कविता का प्रधान गुण है।

प्राचीनता के अनन्य पुजारी होते हुए भी गुप्तजी नवनिता का स्वागत करने में किसी से पिछे नही रहे। 'भारत' में उन्होंने भारत की तात्कालीन दशा का जो मार्मिक चित्र खिंचा है, उसमें उनका उद्देश भारतीयों को देश के प्रति जागृती का जो रूप प्रस्तुत किया है, वह अपनी राष्ट्रीय भावना के अनुरूप है।

यशोधरा, जयद्रथ-वध, पंचवटी नहुष, अनघा आदि गुप्तजी की अन्य प्रसिध्द रचनाएँ है। गुप्तजी की सहानुभूति उन पात्रों को भी मिली है, जो कवियों द्वारा प्राय: उपेक्षित रहे है और जिनकी महिमा को काई परख नही सका। साकेत की उर्मिला और यशोधरा की यशोधरा भारतीय नारी-जीवन की ऐसी ही करूणा एवं उपेक्षित प्रतिभाएँ है। वास्तव में गुप्तजी का काव्य लोककल्याण की भावना का प्रेरक है।

गुप्तजी का व्यक्तिमत्त्व भी उनके काव्य के समान ही सरल और मधुर था। प्राणिमात्र उनकी करणा का पात्र बना हुआ था। उनमें शिशु-सुलभ सरलता, स्नेहपुर्ण आत्मियता और वैष्णवजनोधित विनम्रता थी। यदि उनका ह्रदय इतना कोमल न होता, तो मानव जीवन की सुक्ष्म और कोमल भावनाओं का इतना ह्रदयस्पर्शी चित्रण करने में उन्हे सफलता कैसे मिलती ?

गुप्तजी राष्ट्रभाषा हिंदी प्रतिनिधि और लोकप्रिय कवि थे। उन्होंने लगभग ६० साल तक लगातार हिंदी साहित्य को सँवारा-सजाया और अपने अनेक काव्यरत्नों से उनके भंडार को समृध्द किया। नारी-जीवन की करूणा देश की दुर्दशा अस्पृश्यता निवारण प्रकृति एवं मानव-जीवन की भिन्न-भिन्न झाँकियाँ उनकी कविता में मिलती है। गुप्तजी हिंदी के ही नही, भारतीय साहित्य के गौरव है। उन्होंने देश की जनता के ह्रदय सिंहासनपर अपना स्थान बना लिया था। भारतीय संस्कृति और मानवता के ऐसे महान गायक और 'सबके' 'दद्दा' गुप्तजी मेरे प्रिय कवि क्यों न हो ?

मुंगडे राजकूमार सुधाकरराव
बी.ए.द्वितीयवर्ष

दहेज : एक सामाजिक अभिशाप

मैं बाजार से धीरे-धीरे घर की ओर जा रहा था। इतने में मराठी चलचित्र को एक विशाल पोस्टर पर दृष्टी पडी। उस चलचित्र का नाम पढते ही मैं चौंक गया। मन में विचारों का चक्र तेजी से घुमने लगा। जानते है नाम क्या था ? नाम था 'मुलगी झाली हो' अरे ! कन्या जन्मी है। आज हमारे देश में आर्थिक विषमता अपनी चरमसीमा पर पहुँची हुई है। एक ओर लक्ष्मीपुत्रों का वर्ग है तो दुसरी ओर निर्धन एवं साधनहीन विशाल जन समुदाय। किंतू दोनों वर्गो में अदभूत समुदाय है। वह है दहेज। दहेज का पिशाच यदि गगनचुंबी अट्टालिका मे नववधु को विषपान करने के लिये झोपडें मे भी वह बहु को जल मारने के लिए लाचार करते है। इस दहेजरूपी पिशाच से डर माता-पिता कन्या का जन्म होते ही काँप उठते है।

प्राचीन युग में कन्या का पिता विवाह के अवसर पर श्रध्दा से वरपक्ष को वस्त्र, आभूषण आदि देता था। इसे स्त्री धन कहा जाता था। उस समय समाज में स्त्रियों को पुरूषों के बरार स्थान प्राप्त था। कालांतर में अनेक कारणों से स्त्री शिक्षा का ऱ्हास हो गया। जो स्त्री पति की अर्धांगिनी मानी जाती थी, वह अब धीरे-धीरे उसके लिए बोझ बनने लगी। कन्या के विवाह के लिए वरपक्ष को मनाने की आवश्यकता पडने लगी। कन्या के जीवन-निर्वाह का भार उठाने के लिए राजी करने के उद्देश से स्त्री-धन की मात्रा में वृध्दी करनी पडी। धीरे-धीरे इस परंपरा ने विकृत रूप धारण कर दिया।

दहेज परंपरा ने बीसवी शती के उत्तरार्थ मे भयानक रूप धारण कर लिया है। पश्चिमी देशों के अंधानुकरण पर हमारे देश में कभी भोगवादी संस्कृति का बरीकटीक प्रसार हो रहा है। लोगों के मन में रंगीन टेलिव्हीजन, फ्रिज, मोटारकार आदि विलासीता की सामग्रीयाँ पाने की तीव्र लालसा जाग उठी है। इन वस्तुओं को पाने के लिए लोग कन्यापक्ष को विश्वता से लाभ उठाना चाहते है। उन्हें अपनी आकांक्षा पूरी करने का एक मात्र मार्ग दिखाई देता है। कन्यापक्ष की मजबुरी का फायदा उठाकर उससे जबरदस्ती मनोबंधीत वस्तुएँ ऐठना। विवाह के अवसर पर वरपक्ष की ओर से दहेज के नाम पर ऐसी-ऐसी माँगे पेश की जाती ह की, कन्यापक्ष के रेंगटे खडे हो जाते है। कन्यापक्ष के लोंग यदी विवश होकर वरपक्ष की माँगे किसी तरह पुरी करते भी है, तो कर्ज के बोझ से दब जाते है। कभी-कभी दहेज में माँगी गई वस्तूएँ देने के लिए कन्यापक्ष के लोग हमे भी तो भर लेते है, पर उन्हे दे नही पाते। यह स्थिति कन्या के लिए घातक सिध्द होती है।

विवाह के बाद भी वरपक्ष की ओर से दहेज की माँग बनी रहती है। नववधू को अपने मायके से दहेज के रूप में नकद पैसे अथवा चीजें लाने के लिए विवश किया जाता है। यदि उत्पीडन के बावजूद वह मनोंवाकित दहेज लाने में असमर्थ रहती है, तो उसे विषपान करने, जल मरने या अन्य किसी प्रकार से आत्महत्या करने के लिए विवश

किया जाता है। कभी-कभी तो असहाय नववधुओं को जला दिया जाता है। इस प्रकार दहेज प्रथा ने आज सामाजिक अभिशाप का भयावह रूप धारण कर लिया है।

पहले लोगों की कल्पना थी की, स्त्री शिक्षा का प्रसार होने पर दहेज परंपरा धीरे-धीरे समाप्त हो जाएगी। अब स्त्री शिक्षा का पर्याप्त प्रसार हो गया है। परंतू दहेज की माँग और अधिक बढी है। शिक्षित समाज ने तो अत्यंत भयानक रूप धारण कर लिया है।

परंतू दहेज की विभीषिका और अधिक बढी है। शिक्षित समाज में तो उसने अत्यंत भयानक रूप धारण कर लिया है। सरकारने दहेज विरोधी कानून बनाए है। कई समाजसेवा, संस्थाएँ भी इस दिशा में कार्यरत है। किंतु दहेज परंपरा रूपी पिशचिनी समग्र भारतीय समाज को बुरी तरह जकडे हुए है। इस निर्मम परंपरा को जड से मिटाने के लिए युवा पिढी को जागृत बनना जरूरी है।

वह दिन जाने कब आएगा ? अब तो यही लगने लगा है कि, अब तक राजा राममोहन रॉय, ईश्वरचंद विद्यासागर, दयानंद सरस्वती, ज्योतीबा फुले, या महात्मा गांधी जैसी कोई महान विभूति फिर से जन्म लेकर सारे समाज की विचारधारा में परिवर्तन नही लाती तब-तक दहेज के सामाजिक अभिशाप से मुक्ति पाना असंभव है।

वाघमारे अनिल
बी.ए. द्वितीय वष

परोपकारी वृक्ष

वृक्ष हमे है बहुत कुछ देते
तन-मन पीडा सब हर लेते

प्राणवायू देते ये सबको
छाया देते है हर सिर को
वेद-पुराण भी है ये कहते
वृक्ष हमें है बहुत कुछ देते
तन-मन-पीडा सब हर लेते

आँगन मे ये पुजे जाते
बगीचे की शोभा बढाते
पंढी नित्य रात बिताते
फिर भी ये क्यों है सहते
वृक्ष हमे है बहुत कुछ देते
तन-मन-पीडा सब हर लेते

मानव इनको बहुत सताता
लोभवश कुल्हाडी चलाता
जबकि इनसे भूख मिटाता
कहते नही ये पर है रोते
वृक्ष हमे है बहुत कुछ देते
तन-मन-पीडा सब हर लेते

पठाण आसमा मुक्रमजा
१२ वी (कला)

स्वतंत्र भारत में भ्रष्टाचार

भ्रष्टाचार को पुष्ट और संवर्धन करने में विभिन्न राजनीतिक दलों द्वारा पार्टी पुण्ड के नाम पर उद्योगपतियों, व्यापारियों इत्यादी से लिए गए चन्दे ने बहुत बडी भुमिका अदा की है। आजाद भारत में भ्रष्टाचार का उगमस्थान यहीं से प्रारंम्भ होता है। यहाँ तक कि हमारे प्रथम प्रधानमंत्री पंडीत जवाहरलाल नेहरू के कार्यकाल में भी कई संघीय मंत्रियों और राज्य के मुख्यमंत्रियों के ऊपर भ्रष्ट होने के आरोप लगे। उदाहरण के लिए हम तत्कालीन पेट्रोलियम मंत्री केशव देव मालवीय, व्ही.टी. कृष्णाम्नाचारी, जीव कैण्डल को लेकर तत्कालीन रक्षा मंत्री कृष्ण मेनन को भी ले सकते है। १८ दिसम्बर १९६३ को तत्कालीन गृहमंत्री श्री जी.एल. नंदा ने लोकसभा में खुले रुप से स्वीकार किया था कि प्रयास में भ्रष्टाचार बडे पैमाने पर व्याप्त है। आगे उन्होंने और कहा कि सम्पूर्ण देश में, जीवन के प्रत्येक क्षेत्र एवं विभाग में भ्रष्टाचार के इस स्थिर महासागर मे कुद चुका है। उस समय के प्रान्तीय स्तर पर पंजाब के मुख्यमंत्री प्रताप सिंह कैरो और जम्मू-कश्मीर के मुख्यमंत्री बरनशी गुलाम मोहम्मद से जुडे भ्रष्टाचार की जाँच हेतु एन. राज गोपाल अयंगर आयोग (नवम्बर १९६३) गठित किया गया तथा प्रताप सिंह कैरो के भ्रष्ट कर्म की छानबीन के लिए दास कमीशन (नवम्बर १९६३) गठित किया गया। बाद में उक्त दोनों मुख्य मंत्रियों को अपने पदों से त्यागपत्र देना पडा।

भ्रष्टाचार के कारण

भ्रष्टाचार के बहुत से कारण है, लेकिन मूल कारण क्या है ? इसका पता लगाना थोडा कठिण है। फिर भी कुछ ऐसे कारण है, जो इस प्रकार है।

गरीबी

गरीबी को भी भ्रष्टाचार के एक कारण के रूप में माना गया है। क्योंकि व्यक्ति का आमदनी से ज्यादा खर्च हो जाता है, जिसका कारण यह है कि जिस अनुपात मे महँगाई बढ रही है उस अनुपात से उसे वेतन, भत्ता, महँगाई भत्ता नही मिल पाता है। जिसके फलस्वरूप वह घुस लेने पर मजबूर हो जाता है। इसका एहसास अंग्रेजी जमाने में भी हुआ था, जिसके चलते ब्रिटीश सरकार ने कर्मचारियों के वेतन, महँगाई भत्ता आदि में वृध्दि की थी। भारत में भी

एक कहावत है "बुभूक्षित कि न करोती" अर्थात भुखा आदमी क्या नही करता है। यहाँ पर यह कहावत भारत के परिप्रेक्ष्य में बिल्कुल सटिक बैठती है। आत: गरीबी भ्रष्टाचार का निश्चित रूप से एक कारण है।

भौतिकवादी सोच

महापुरूषों ने 'सादा जीवन और विचार' का सिध्दान्त दिया था। लेकिन इस भौतिक युग में इस, सिध्दान्त का एक प्रकार से लोप ही हो गया है। अब भौतिक सम्पदा ही प्रतिष्ठा का मापदण्ड बन गया है, तथा व्यक्तिमत्व मूल्यों की अब कोई अहमियत नही रह गई है। फलत: ईमानदारी और सच्चरित्रता व्यंग्यात्मक शैली में मुर्खता का पर्याय बन गए है। एक समय था जब व्यक्तियों में चरित्र की तलाश होती थी। अब धन की तलाश होती है। इसी जीवन शैली का नाम भ्रष्टाचार है।

यह सार्वजनिक जीवन के प्रत्येक क्षेत्र तथा राजनीति, प्रशासन, व्यापारिक संघो, शिक्षा इत्यादी में व्याप्त है। इसलिए लोगों का किसी भी तरह से धन संग्रह करना ही जीवन का उद्देश्य बन गया है, जो कि भ्रष्टाचार के बिना नामुकिन है।

भ्रष्टाचार आज के समाज व्यवस्था, प्रशासन व्यवस्था, तथा शिक्षण व्यवस्था में अन्य आदि व्यवस्थाओं में इतना बस गया है कि जिसे हम जाँच कर थक जाएँगे। इसलिए भ्रष्टाचार के कई, मुख्य कारण है जो निम्न रूप से है।

शासन व्यवस्था में प्राप्त कमियाँ :-

कुछ प्रशासनिक विभागों जैसे कस्टम केंन्द्रीय, आबकारी आयात-निर्यात, रेल्वे आदि विभागों में लालफीताशाही का बोलबाला कुछ अधिक ही होता है। इन विभागों से जुडे काम करनेवाली शक्ति कोई अनुचित करवाना नही चाहते है। उच्च एवं अधीनस्थ अधिकारियों के बिच स्वार्थी गठबंधन

घुस देनेवाले और घुस लेनेवाले दोनों समान रूप से दोषी होते है। परिणामत: घूस देनेवाला घूस लेनेवाले के खिलाफ साक्ष्य देने से इनकार करता है।

* पेशेवर राजनीतिज्ञ फल कि राजनीति सेवा करने की राजनीति थी, लेकीन आज की राजनीति मेवा पाने की है।
* नैतिक मुल्यों का पतन।
* दुर्बल नियंन्त्रण प्रणाली-भारत की नियन्त्रण प्रणाली पूर्णरूप से गैर-जिम्मेदार, अकुशलऔर रुग्ण है।
* कार्य न करने की भावना

- पुलिस को भ्रष्ट नेताओं के हाथ का खिलौना बनाना ।
- जनता में जागरूकता की कमी ।
- अशिक्षित नागरिकों का होना ।
- बुध्दीजिवियों का राजनीति से हट जाना।
- जाँच एजेंसियों या आयोगों पर भ्रष्ट नेताओं का दबदबा ।
- न्यायपालिका का अप्रासंगिक कानुनों से हाथ बंध जाना ।

उपाय

भ्रष्टाचार को सरकार द्वारा रोकने के लिए बहुत सारे कदम उठाए गए है, जो निम्निलिखत है ।

- **केन्द्रीय अन्वेषण :-** भारत सरकार ने (१९६३) ई. को केन्द्रीय अन्वेषण ब्यूरो (सी.बी.आय.) की स्थापना ग्रह मंत्रालय मे की और विशेष पुलिस संगठन को उसकी एक कमिश्नरी बना दिया ।

- **संसदीय नियंत्रण :-** कार्यपालिका संसद का एक अंग है, जिसका कर्ता-धर्ता उसका मंत्रालय होता है। मंत्री अपने मंत्रालय के कार्यों का सम्पादन अपने सचिवों जो प्रशासनिक सेवा के अधिकारी होते है उनके द्वारा करते है। इस प्रकार संसदीय नियन्त्रण को भी भ्रष्टाचार के उन्मूलन में एक महत्वपूर्ण भुमिका है ।

- **केन्द्रीय सतर्कता आयोग :-** संथानम समिती की अनुषेश केआधार पर भारत सरकार ने एक केन्द्रीय सतर्कता आयोग कि स्थापना की है । कहाँ-कहाँ भ्रष्टाचार हो रहा है । इसकी जाँच यह काम जाँच एजन्सी का होता है ।

- **राज्यों में सतर्कता तन्त्र :-**

प्रत्येक राज्य का एक राज्य सतर्कता आयोग होता है। इसकी स्थापना १९६४ ई. मे हुई । भ्रष्टाचार विरोधी कार्यों की देखभाल करने एवं उसपर नियंत्रण हेतू यह सांख्यांकी एवं अन्य सुचनाएँ इकट्ठा करता है ।

भ्रष्टाचार के उन्मूलन हेतू सरकार द्वारा उठाए गऐ उपर्युक्त उन कदमों के बावजूद भी भ्रष्टाचार अमरबेल की तरह बंद ही रह है । यह जाहीर है ।

गोदावरी बसवंतराव ढोपरे

बी.ए. द्वितीय वर्ष

जिंदगी की गजल

गुजरे हुए वक्त को भुलाया नही जाता ।
रोशनी के लिए घर जलाया नही जाता ॥

जिंदगी का दुसरा नाम धूप-छाँव सही ।
देखकर मगर जहर तो खाया नही जाता ॥

शीशे के महल में रहने वाले तुम सही ।
काँच से पत्थरों को डाराया नही जाता ॥

हिम्मत से जो कट जाता है, मैदान-ए-जंग मे ।
आँधी बहर चिराग बुझाया नही जाता ॥

पठाण आसमा मुक्रमजा

१२ वी (कला)

कॉम्प्युटर में हिन्दी का प्रयोग

कम्प्यूटर का सामान्य परिचय

आधुनिक विश्व को 'कम्प्युटर का विश्व' कहा जाता है। विज्ञान के कारण कई अविष्कार ऐसे हुये है जिन्होने मानव जीवन को प्रभावीत किया है, उसी अविष्कार में से कम्प्युटर ने संपूर्ण विश्व को प्रभावित किया है और अपने मे ग्रास लिया है। हमारे जीवन का कोई भी क्षेत्र नही बचा है जहाँ कम्प्यूटर का असर महसुस नही किया जाता। आज हिन्दी कम्प्युटर जगत ने यह भ्रम तोड दिया है कि केवल अंग्रेजी ही कम्प्यूटर प्रोग्राम के लिए अधिक उपयोगी है। कम्प्युटर के लिए 'बायनरी' और 'मशनरी' भाषा कि आवश्यकता होती है। कम्प्युटर का विकास अमेरिका मे होने के कारण इसके प्रयोग कि पद्धति मे का विकास अंग्रेजी में होना स्वाभाविक था परंतू दुनिया के कई विकसीत देशोने अपनी-अपनी भाषाओं में कम्प्यूटर का प्रयोग कर विकास प्राप्त किया है। धीरे-धीरे अंग्रेजी का प्रभाव कम होकर अब हिन्दी का प्रयोग हो रहा है।

जितनी तीव्र गति से कम्प्यूटर के क्षेत्र का विकास हुआ वैसा विकास किसी भी क्षेत्र में नही हुआ। क्योंकि कम्प्युटर का ज्ञान और आवश्यकता अब सभी के लिए अनिवार्य हुआ है। कम्प्युटर शब्द की उत्पत्ति अंग्रजी भाषा के शब्द (Compute) से हुई है। ईस शब्द का अर्थ है गणना करना। किंतु कम्प्युटर का कार्य केवल 'गणना करना' नही, अपितु सुचना और दिशाओं के आधार पर मनुष्य को प्रत्येक क्षेत्र में सहाय्यता प्रदान करना है। इस आधार पर हम इसे Information Processing करनेवाला उपकरण भी कह सकते है। इसलिए इसका नामकरण हिन्दी में संगणक हुआ।

कुल मिलाकर यह कहा जा सकता है कि, कम्प्युटर एक इलेक्ट्रॉनिक मशीन है। जोडना-गणना, आदी क्रिया के माध्यम से डाटा के माध्यम से सुचना निकाल लेने से और उनकी प्रक्रिया द्वारा कई तरह के कार्य का कार्य शिघ्रगति से किया जाता है। इस प्रक्रिया को 'डाटा प्रोसेसींग' कहते है।

संक्षेप मे कहा जा सकता है कि संगणक एक ऐसा इलेक्ट्रॉनिक यंत्र है जो प्राप्त सुचनाओं के अनुसार बडी-बडी गणणाएँ या जानकारी का पृथक्करण कम समय मे करता है।

इस प्रकार कम्प्युटर एक प्रकार का कॅल्कुलेटर और टेलिव्हीजन का मिला-जुला रुप है। संगणक लिखी हुई सामग्री और अंको को दिखाता है और भविष्य में प्रयोग करने के लिए भी सुरक्षित करता है। यह डाटा को ग्रहण करता

है और उसका संसाधनकर उपयोगी सूचनाओं के रूपमें लौटाता है। इसमें सामग्री को बहुत अधिक मात्रा में तथा आवश्यकता पडने पर प्राप्त भी किया जा सकता है।

कम्प्युटर का अविष्कार

कम्प्युटर का अविष्कार विदेश में हुआ। सर्वप्रथम गणणाओंकी समस्या हल करने के लिए ब्रिटीश गणित तज्ञ चार्लस बेवेज ने इ.१८२२ मे रॉयल सोसायटी के लिए गणक यंत्र तयार किया। सन १८३७ मे हावर्ड विश्वविद्यालय के प्रोफेसर HIK ने बेवेज का सपना साकार किया है। HIK ने १९४४ में ऐसा एक यंत्र निर्माण किया जिसे स्वयंचलित ढंग से अंकगणित किया इस यंत्र ने 'अधुनिक कम्प्युटर' होने का सम्मान प्राप्त किया। तब से लेकर आज तक संगणक ने मानव को प्रभावित किया है।

भारत में कम्प्युटर को सर्वप्रथम विदेश से सन १९५५ मे लाया गया। सबसे पहले कम्प्युटर 'भारतीय सांख्यिक संस्था कलकत्ता' मे लाया गया। प्रथम भारतीय कम्प्युटर जुलै १९६४ में इंडीयन स्टस्टीकल Institute Kolkatta और जबलपुर University ने तयार किया।

टेकवार नागनाथ लक्ष्मण
बी.ए. द्वितीय वर्ष

महँगाई

हमारे देश के सभी लोग दिनोंदिन बढती महँगाई से बहुत परेशान है। निम्म तथा मध्यम वर्ग के लोगों की बडी दुर्दशा हो रही है। यहाँ तक कि देश कि, सरकार का सबसे बडा सिरदर्द यही है कि, जीवन के लिए आवश्यक वस्तुओं की लगातार बढती किमतों पर अंकुश कैसे लगाया जाए।

आजादी मिलने के पहले देश की जनता ने बडी उँची-उँची कल्पनाएँ की थी। लोग सोचते थे कि, स्वतंत्रता मिलते ही देश से गरीबी और अभाव का वातावरण दूर हो जाएगा। चारों ओर संपन्नता और खुशहाली दिखाई देने लगेगी। लेकिन आजादी मिले पचास वर्ष से भी अधिक समय बीत गया पर, महँगाई बढती ही जा रही है। आज महँगाई के कारण लोग अपनी अनिवार्य आवश्यकताएँ भी पूरी नही कर पा रहे है। इसके कारण सच्चाई, ईमानदारी, कर्तव्यनिष्ठा आदि नैतिक मुल्यों का बहुत तेजी से ऱ्हास होता जा रहा है। भ्रष्टाचार का राक्षस सारे देश को निगल जाने के लिए मुँह फैला रहा है। रोटी, कपडा और मकान की समस्याएँ वेंहद बूटा रुप धारण करती जा रही है। यह सब महँगाई का ही दुष्परिणाम है।

महँगाई बढने का मूल कारण देश की लगातार बढती हुई जनसंख्या है। हमारे देश में जनसंख्या विस्फोट हो

गया है । इस देश की जनसंख्या में प्रतिवर्ष ऑस्ट्रेलिया की जनसंख्या के बराबर नवजात शिशुओं की संख्या और जुड जाती है। जनसंख्या की यह भयानक वृध्दी महँगाई रोकने की हमारे सारी योजनाओं पर पानी फेर देती है ।

देश को आजादी मिलने के तुरन्त बाद कश्मीर समस्या को लेकर हमें पाकिसतान के साथ युध्द में उलझना पडा । सन १९६२ में चीन ने हमारी अर्थव्यवस्था को गहरा आघात लगाया । इसके बाद पाकिस्तान के साथ सन १९६५ और १९७२ में हमें फिर युध्द करने पडे । सन २००० में हमें कश्मीर के कारगिल क्षेत्र में पाकिस्तान के साथ पुन: युध्दों के परिणाम स्वरुप देश की प्रतिरक्षा लगातार बढती गयी । देश की कुल आय का बहुत बडा हिस्सा प्रतिरक्षक कार्यो में खर्च होने लगा । इससे महँगाई लगातार बढती गई है ।

सन १९४७ में जब हमें आजादी मिली तो देश कृषि एवं उदयोग धंदों का विकास करना बहुत जरुरी था । इस उद्देश की पूर्ति के लिए अनेक विकास योजनाएँ शुरु करनी पडी । इन योजनाओं को साकार करने में भी काफी पूँजी लग गई । इस कारण भी महँगाई बढती गई । महँगाई बढने का दुसरा कारण है हमारी सरकार की अव्यावहारीक नातियाँ है। सरकारी दप्तरों की लालचताशाही तथा बेईमान व्यापारियों और जमाखारों की स्वार्थ परता । सरकारी कर्मचारीओं की फौंज के वेतन, पेन्शन आदि पर असीमित खर्च किया जाता है । व्यापारी वस्तुओं पर लाभ का प्रतिशत बढाते ही जा रहे है और जमाखोर अपने लाभ के लिए जरुरत की चीजों की नकली कमी पैदा कर देते है । इन कारणोंसे महँगाई बढने का एक राजनीतिक दलोंद्वारा चुनावों के समय चंदा लिया जाना भी है । किसी राजनीतिक (राजनैतिक) दल के सत्तारुढ होते ही, व्यापारी वस्तुओं के भाव बढाकर जनता से चंदे मे दिये हुए अपने पैसों की अपूर्ति करने लगते है । और सरकार ऐसे मौकोंपर अवसर चूप रह जाती है । यदी महँगाई को बढने से रोकना है तो देश की जनसंख्या वृध्दी को नियंत्रित करना होगा । सरकारी नीतियों में व्यावहारिकता लानी होगी । सरकारी नीतियों में, दप्तरों में व्याप्त भ्रष्टाचार मिटाना होगा । बेईमान व्यापारियों तथा जमाखारों को ऊचित दंड देकर उन्हे अनुशासित करना होगा । समाज में नैतिक मुल्यों की प्रतिष्ठा करनी होगी । चुनावों पर हानेवाले अंधाधुंद खर्च पर रोक लगानी होगी । जब तक इन उपायोंद्वारा महँगाई रुपी राक्षसों को वश में नही किया जाता है, तब तक आसमान छुती महँगाई से परेशान जनता कोसती रहेगी, 'महँगाई तुझे मौत न आई' ऐसे बोलती रहेगी ।

मीना विजयकुमार यन्नावार
बी.ए. द्वितीय वर्ष

राष्ट्रभाषा हिन्दी और राष्ट्रीय एकता

भारत एक महान राष्ट्र है। भारत की पुरातन संस्कृति है। भावात्मक स्तर की एकता देशवासियों की विशेषता रही है। आपत्कालीन परस्थितीयों मे जब देश पर विदेशियों ने आक्रमण किया है तब राष्ट्रवादियों ने अपनी एकता का परिचय दिया है। लेकिन प्रश्न उठता है कि, सामान्य परिस्थितियों मे एकता क्यों नही है ? भावात्मक एकता का प्रश्न बार-बार क्यों उठाया जाता है। ये प्रश्न कुछ ऐसे है जिनपर विचार करना आवश्यक है।

भारत एक विशाल देश है। विभिन्न धर्म, जातियों और साम्प्रदायों के व्यक्ति यहाँ रहते है। उनका रहन-सहन, खाना-पीना, वेशभूषा, रीति-रिवाज, इतने अलग-अलग है कि साम्य का आधार ढूँढना कठिन कार्य लगता है। भारत में अनेक भाषायें बोली जाती है। चौदह भाषायें तो भारतीय संविधान ने ही स्विकार की है। इस कारण भाषा, धर्म, मत, सम्प्रदाय, प्रदेश, वर्ग, जाति, उच्च, निम्न, पर्वतीय, प्रदेशीय, मैदानीय आदि अनेक वर्ग देश में है। कभी-कभी इन वर्गों मे संघर्ष भी हो जाता है। पर इसके बाद भी हम भारतीय है। भले ही हम भिन्न-भिन्न भाषाएँ बोलते है। भले ही भिन्न-भिन्न प्रकार कि उपासना पध्दति स्विकार करते हो। हमारी वेश-भुषा, हमारी रीति-रिवाज, भिन्न क्यों न हो ? हम भिन्न-भिन्न भाषा क्यों न बोलते हो, अलग-अलग प्रदेशों के निवासी क्यों न हो, फिर भी हम भारतीय है। हम भारतमाता के पुत्र है। भारत की एकता, अखण्डता, समृध्दी और विकास हमारा लक्ष्य है। आपस के वैचारिक मत-भेद राष्ट्रीयता के विपरित नही होंगे।

समस्या यह है कि कभी-कभी व्यक्तिगत या संकिर्ण विचार हमारे चिन्तन पर हावी हो जाता है। तभी समस्याएँ खडी हो जाती है। यह तभी होता है जब हम उपर से विविध रुपों, दिशाओं मे चिन्तन करे और भीतर से हमारे ऱ्हदय में भाव भी विभिन्न रुपों से उठे। तब इस अन्तर्गत के वैविध्य को समाप्त कर समस्त भारतियों के ऱ्हदय में एक से भावना जगाने का प्रयत्न ही भावात्मकता कहकर पुकारा जाये। यह भावात्मक एकता राष्ट्र को एक सुत्र में बांधने के लिए नितान्त आवश्यक है। भारत में विविधता में एकता

यहाँ विविध प्रकार की जलवायू रेगिस्तानी मैदान है। चेरापूँजी जैसे विश्व के सबसे अधिक वर्षावाले स्थान भी है। गर्म प्रदेश भी है, शीतल प्रदेश है। भिन्न-भिन्न प्रकार की फसले उगती है। विभिन्न जातियाँ है, विस्तृत भूखण्ड है। इस विशेषताओं को देखकर भारत को उप-महाद्वीप कहकर भी पुकारा जाता है। कुछ देश इस उप-महाद्वीप शब्द को विकृत रुप में भी प्रस्तुत करते है। उनका योजनबध्द उद्देश्य है कि, भारतियों के ऱ्हदय में राष्ट्र जैसी इकाई की भावना खण्डित हो। डॉ. हरदत्त शास्त्री ने ठिक ही लिखा है, कि "इतने विशाल राष्ट्र में यद्यपि उपर की विशेषताएँ दिखाई देती है किंतु फिर भी अनेकता में एकता का सुत्र भी अनुस्थुता से देखा जा सकता है।" भारत वर्ष में यह राष्ट्रीय एक सुत्रता या सांस्कृतिक दृष्टी से मुलभूत एकता की विद्यामानता, उनकी मुल भावनाओं, सांस्कृतिक विरासत तथा भाषा की सुत्रबध्दता विषयक शक्ति के आधारपर सुरक्षित रखा जा सकता है। यद्यपि एकरुपता न रहेते हुए भी समस्त भारतियों के ऱ्हदय में राष्ट्रीय परिवेश मे प्रेम, त्याग, बलिदान आदि की भावनाएँ समान रुप से व्याप्त दिखाई देती है।

भारत की इस एकता का कारण भारत की समन्वयात्मक प्रवत्ति ही है। यह समन्वय की भावना युगों से विद्यमान है। यहाँ वही महान व्यक्ति माना गया है, जो समन्वय कर सके। महात्मा बुध्द समन्वयकारी थे, शंकर समन्वयकारी थे, तुलसी समन्वयकारी थे। इसी कारण ये तिनों ही लोकनायक बन सके। समन्वय की यह विराट भावना भारतीय सांस्कृति की मुलाधार है। धर्म के क्षेत्र में सगुण-निर्गूण, द्वैत -अद्वैत, विशिष्टान्दैत, वाद, शैव, वैष्णव आदि अनेक मत मतान्तर भारत में है पर उन सबके मध्य समन्वयकारी विचारधारा भी इस देश में सदैव रही है। यह विचारधारा ही भारत की भावात्मक एकता के लिए वरदान सिध्द हुई है।

राष्ट्रभाषा की विशेषताएँ निम्नलिखित है।

१. राष्ट्रभाषा शब्द -विशेष की संस्कृतिक परम्पराओं को पोषक होती है। विदेशी भाषा यह कार्य नही कर सकती।

२. राष्ट्रभाषा उस देश की सम्पर्क भाषा होती है।

३. राष्ट्रभाषा राजभाषा होती है।

४. धार्मिक संकिर्णता या जाति से सम्बन्ध रखनेवालों की भाषा भावात्मक ऐक्य स्थापित करने में समर्थ नही हो सकती

५. राष्ट्रभाषा अन्य भाषाओं के निकाल

में सहाय्यक होती है ।

६- राष्ट्रभाषा देश की अधिकांश जनसंख्या द्वारा बोली ओर समझ जाती है ।

७- राष्ट्रभाषा की लिपि सरल, सुगम तथा बोधगम्य हाती है ।

जिस प्रकार एक बडी नदी में अन्य नदियाँ मिलकर उनकी धारा को तेज करती है, उसी प्रकार प्रादेशिक या क्षेत्रीय भाषायें भी राष्ट्रभाषा के विकास में सहाय्यक होती है ।

तथा राष्ट्रभाषा प्रादेशिक एवं क्षेत्रीय भाषाओं को पल्लवित करती है । हिन्दी इस कार्य में पूर्ण सक्षम है । हिन्दी भारत के ६० प्रतिशत लोगों द्वारा बोली जाती है । तथा सम्पर्क भाषा बनने में सक्षम है । भारत कि संस्कृतिक और सामाजिक परम्परा का वहन हिन्दी द्वारा सुगमता से हो सकता है ।

संगीता नागराज वनप्रतवार
बी.ए. द्वितीय वर्ष

समाचार पत्र का महत्व

"तिरों को सँभालो न तलवार निकालो'

जब तक मुकबिल हो तो अखबार निकालो"

समाचार पत्र समाज एवं राष्ट्र की बहुत ही सशक्त संपत्ति है । उसका उत्तरदायित्व भी उतना ही अधिक है । समाचार पत्रों को अपना कार्य विवेक और जिम्मेदारी के साथ करना चाहिए । राष्ट्र का निर्माण करने में वे अपना महत्वपूर्ण योगदान दे सकते है ।

भारत में समाचार पत्रों का चलन अंग्रेजी शासनकाल में हुआ । सर्वप्रथम प्रकाशित होनेवाले समाचार पत्रों मे तीन नाम लिए जाते है, इलिया, गजर, उदंड, मार्तंड और 'समाचार दर्पण' इनके बाद तो एक प्रकार से समाचार पत्रों की बाढ-सी आ गई है ।

स्वाधीनतापूर्व काल में समाचार पत्रों ने स्वातंत्रता संग्राम में बहुत बडा योगदान दिया है । लोगों को जागृत करने का तथा अंग्रेजों के खिलाफ जनमत बनाने में उस समय के समाचार पत्र

सफल रहे थे । महाराष्ट्र में लोकमान्य तिलक जी ने 'केसरी' और 'मराठा' इन समाचार पत्रोंद्वारा अंग्रेजों के विरुध्द जंग छेडी थी ।

आज के दौर में भी समाचार पत्र शासन पर, राजनीति पर, अंकुश लगाने का काम करते है । समाचार पत्रों के माध्यम से ही जनता को सरकार की नीतियों एवं गतिविधियों का ज्ञान होता है ।

इसके अलावा हमें यह भी मालूम होता है की, अन्य देशों के साथ हमारे देश के संबंध किस प्रकार चल रहे है । कौन-सा देश हमारा दोस्त है और कौन-सा देश दुश्मन है । सामाजिक मामलों के संदर्भ में सरकार के विचार हमको समाचार पत्रों द्वारा ही मालुम होते है । तथा अन्य सामान्य लोग भी किसी प्रकार इन मामलों के बारे में सोचते है । यह भी समाचार पत्र ही हमें बताता है ।

वर्तमान समय में भी हम देख सकते है कि, समाचार पत्रों ने अप्रिय घटनाओं को सच्चे रुप में प्रकाशित करके तथा शासन-प्रशासन की ज्यादातियों को उजागर करके सरकारका तख्त हिला दिया था ।

समाचार पत्र समाचारों के अलावा विभिन्न विषयों पर आलेख आदि भी प्रकाशित करते है । यह सामग्री जनता को स्वस्थ मनोरंजन की सामुग्री तो प्रदान करती ही है । साथ ही ज्ञान-वर्धक भी करती है । अखबार एक प्रकार से शिक्षण-प्रशिक्षण के माध्यम बनते है और जनता के सेवक कहलाते है ।

समाचार पत्रों में विज्ञापन छपते है । इनके द्वारा व्यापार-व्यवसाय में वृध्दि होती है । तथा जनता को विभिन्न वस्तुओं के बारे में जानकारी प्राप्त होती है ।

आकाशवाणी और दूरदर्शन के युग में तो समाचार पत्रों को समाचार छापते समय विशेष सावधानी बरतनी चाहिए । वे दोनों प्रसार -प्रचार माध्यम, उनके लिए चुनौति स्वरुप है । देश समाज तथा व्यक्ति के निर्माण के प्रति अपने उत्तरदायित्व को उन्ह

समझना चाहिए । तथा निरपक्ष और नि:स्वार्थ होकर अपने कार्य को पूरे करते रहना चाहिये।, जिससे समाज तथा राष्ट्र का कल्याण होगा।

शेख चाँदपाशा जलालसाब
बी.ए. द्वितीय वर्ष

ENGLISH SECTION

Editorial Address

I am very much happy to offer this magazine to readers.As per every year this year also college publishing the "Abhivakti". As compare to last year our emerging artists have performed a better performance. They have given the way to their feelings and emotions spontaniously. Their work shows the spontanious expression on their part. I hope reader will please to read it. Their beautiful works will lead to the matured artists in future. My friends also have shown a better performance in annual gathering also. I am proud to be the editor of this english section. I am thankful to our principal for inspiring us to complete this work. My sincere thanks goes to Prof. Dange A.R. Head Department of english, for his valuable guidance and a kind co-operation without the help of whom this work would not have been completed. I am also thankful to all the members of the "Abhivakti" for their kind co-operation. tanks.

Editor
Shaikh Shahajahan
B. A III Year.

INDEX

For Love	-	Kamble Arun	63
About woman	-	Amdalwar Monika Kishanrao	64
True love	-	Kamble Jyoti	64
Corruption	-	Snehlata Lxamanrao Solapure	65
Manmohan Singh	-	Honwadjkar Natendra Baburao	67
My Idea of success	-	Chandrkant Khobaji Corthekar	69
Don't Wony	-	HeenaKausar	69
You will	-	Heena Kausar	70

For Love

For want of love
My ways are lost

In want of ways
My time is lost

In want of time
My days are lost

In want of days
My nights are lost

In want of nights
My efforts are lost

In want of efforts
My life is lost

In wont of life
My everything is lost

In want of everything
Myself is lost.

Kamble Arun
B.Com. Ist Year.

True Love

There was blind girl who used to hate everybody except her boy-friend. She always used to say that, I will marry you, if I could see. Suddenly one day someone daonated eyes to that girl.

When she saw her boyfriend she was shocked to see that her was also blind, Then her boyfriend asked, "Will you marry me,now?" she simply refused. Her boyfriend smiled and went away,saying just,"?Take care of my eyes."

This is a 'Love'

Meaning of Love

1. Lost of fast
2. Origin ofemotion
3. Very adorable
4. Enjoyful life.

Kamble Jyoti D.
M.A. IInd Year

About Woman

Every woman have to cross three teps of her life.

When she is daughter, she has support of her father and she get married she has support of her husband and when she beomes old married she has to support of her son. This is said by most of philosophers.

I meant to say this is wrong. Not only women man also have support of man. Without mother son can't bear without wife man is incomplete and without old women he can't get the ideas about the culture. Man and women have support of each other, As some says.

"Behind every successful man

there is a women"

As coin has two sides and one can'not be seaprated from another.

Amdalwar Monika
Kishanrao
B.Sc. I

Corruption in India

"Evil tolerated is evil propagated"

The free citizens of India have continued to maintain the tolerance while most politicians and Govt. Officials have shown inclination towards corruption for the last forty years.

Corruption, which now become an off-discussed subject in India, never fails to evoke a gushing torrent of anger even from the well educated.

The politicians ahve been befooling the public with tall promises. They take pledge to do a lot, But practically what comes out is next to nothing. In fact we are indeed a nation of hypocrites typing to hide our meaness and avarice under the Khadi Jawahar Jackets and Gandhi caps. Oh, air ini India is getting Thicker and thicker ashamed of his deeds If there is corruption in the administration the ruling party leaders or ministers are at first and finally responsible. They have good means to know who among their subordinates and collegues are corrupt. If no action is taken by them against their subordinates and collegues it is not be causes of will. Their philosophy is guided by the familiar saying, "If the ministers are honest, they can prevent corruption in the whole administrative machinery of the government."

Now, the people's confidence is shaken. Everything is bogus, their

representatives have not religion false tax-returns are filed. Taxes are nor relished honestly. There is much waste and extra valance in public expenditure. People are burdened with fresh and heavier taxes.

Crimes are increasing at an alarming rate. Corruption is primarily & ultimately responsible for all this corruption is so deep-rooted in adminstration machinery of the Government from top to bottom that the idea of democracy of India aid defeated. The fast is that everbody in the ruling party wants to be a minister or at least a member of some board or coroporation to make money. The spirit of selfless service to the people has evaporated.

There are many issues like 'Adarsh gotala' spectrum fraud & of in 'common wealth game' are famous corruptions in India.

As name specify the Adarsh Socieety's matter is ideal corruption of our last ministers There is a long list of it is such a disgusting matter what should we take lesson from it ? Just think it.

By making this fraud or we can say corruption many leaders, minsters and famous businessmen's moves their illegal money in foreign countries banks. Only to leave from income tax.

In short we can say corruption in India become a short cut way to earn lot of money illegally within short time. And everyone wants to do that for living luxury life.

All the ministers are well known about how to use the money of government for their personbal purpose.

In recent years young generation is not interested in voting one elections why are not interested?

I think because they know the realistic condtion of our Indian politics. As soon as elections are completed then everyone get their popular and they become today to make corruption, by forgetting all promises which was done by them to peoples. even in these days the members who porches the votes from peoples. Is it democracy of our India ? Not democracy means Government of the people by the people for the people.

To prevent or to oppose the bribery one website in opened,www. ipaidabride.com from town years. How we faced the bribery, simply we want to complain on that website. And this website was opened by 'Jangagraha Society' of Banore.

- On this website so many complains are noted amount these

- in muncipally for registration of marrage also that specitic offer also take

extra money as bride.

- May femous colleges and schools take donation from teachers & lectures

for join to seve that school or college.

- Most of police officers take brie from criminals to leave them.

- Even for taking addmitionin femous colleges of engeering or M.B.B.S. we want to paid donation.

- If a middle class doughter's father want to get handsome, rich well qualitied & high salarijy have son-in-law for his daughter then he want to paid a lot of dowry (as bribe)

- The modrator or paper chaecher take paid bribe to increase the marks of students of 12th and 10 th students.

Like these many complains are noted on that website, Henxze now we are so much familer about our carrupted India 'Anna hazare' is one shiinig personlity who oppose Hence in India crime poverty and all fundamental things become costly only becasue of corrptution.

In our society rich peoples become rich & oppositely poor becomes poor the causees of this imbalnced society also 'corruption' "Corruption is an apidemic of India It should be treated as such"

Snehalata Laxmanrao
Solapure
B.Sc. I year.

Manmohan Singh

A Man of Honesty and Integrity

Born on	**:-**	**September 26, 1932**
Place of Birth	**:-**	**Gah (West Punjab)**
Father	**:-**	**Gurmukh Sing**
Mother	**:-**	**Amrit Kaur**
Married on	**:-**	**Spetember 14, 1958**
Wife	**:-**	**Gurashran Kaur**
Children	**:-**	**Three Children**

Education :-

Stood First on B.A. (Hons) Economic Punjab University Chandigarh, 1952. stood firts on M.A. (Economics), Punjab University Chandigarh.

Occupation :-

Professor (Senior lecture,) Economics 1957-59 Reader Economics, 1959-63 professor Economics Punjab university Chandigarh 1963-65 International Trade Delhi School of Economics University of of Delhi. 1969-71

Positions :-

1971-72 Economic avisor ministry of foreign trade.

1972-76 chief economic advisor to ministry of finance.

1976-80 Director, Reserve Bank of India, Director Industrial Development Bank of India, Alternate governor of India Board of Asian Developement Bank. Alternate Governor for India Boar of Governess I.B.R.D.

November 1976 to April 1980 secretary ministry of finance department of economic affairs. Member, finance Atomic Enery commission, Member finance space commission. April 1980 to September 15, 1982 member secretary planning commission 1980-83 chairman India committee of the India - Japan joint sutdy committee.

Books Written by him

India's export trends and propects for self- sustaine. Growth - Clarendon press oxfor university 1964 also published a large number of articles in various economic journals.

Other Accomplishments :

Award and prizes begged by him.

Aam smith prize university of Cambrige 1956 pama vibhushan 1987.

Euro money Award - finance minister of the year 1983

Alimony Award - Finance minister of the year of Asia 1983 & 1994.

International Assignments :-

1996 :- Economic Affairs officer, 1966

1969 :- Chief financing for trade section UNCTAD 1972-74 Deputy for India in IMF committee of twenty on international monetary Returns.

1982 :- Indo soviet monitoring group meeting.

1993 :- Commonwealth heas of Government meeting Cyprus.

1993 :- Human Rights world conference vienna.

Rectreation

Gymkhana club New Delhi, life member India international centre, New Delhi.

Dr. Sing is well place to ischarge this ifficult role, There are no doubts about his credentials as far clarity on the need for desirable direction of economic reborn is conncened he launched of course with the backing of the then prime minister Narasimbha Rao, the entire reform process under his stewardship India transformed from and aid depended incipient state controlled quaky into a fast growing part of the global economy drawing energy from the forces of the markhel instead of running scatted from them. Those who came after him have built on the foundations be laid but there can be no doubt is familiarity with the architecture and structural engineering of the edifices he has now been called on the expand. There are reasons to believe that this Punjabi who chains residence in Assam will be different.

People respect him for integrity and intellect, he enjoys the complete trust and backing from the actual political leadership that has won the prople's mandate to lead a new government.

In an age where politicians proposes shrillness in strategy and mistake testiest lone for tactics, Manmohan Sing is almost an image from the past, self-effacing and polite to a fault he is more the fatherly professor one would go to with doubts. Some would say that in his ascent is the solution for a party dogged by doubts. His father who used to call him Mohan apparently beloved his son, one of 10 siblings, would one day be the prime minister of India. The prescience is almost prophetic. Even when he was chosen by P.V. Narsimha Rao to manage India's economy in 1991, it seemed like a pleasant accident.

What was unquestionable was his loyalty to the Gandhi Parivar He never aspired to be the leader and was not a threat to Sonia. According to sources close to 10 Jan. path he is perhaps the only congress leader who has neve felt insecure while others were busy indulging in machinations, toppling games and lobbying for plum posts., all familliar congress activities he remained man of no demands.

Honwadajkar Natendra Baburao
B.Sc. 1st

My Idea of Success

Everyone has a dream to be successful in life. But very fw people know the real meaning of success. Many think that Success in getting money. Some think that success is becoming famous, some others realate it to securing a post of higher scale. But I think that this is a not success because even if people get these things they are not satisfied in life. They won't more and more of it.

I think that real success is the retorts that we make to win. It is not the result but retorts that count. Real Socials life in overcoming the obstacles and difficulties that come in the way of achievement. It does not matter when whether one wins or not. The important thing is how has one tried in order to succeed.

My second idea of success is creating something for one self as well as other. If one achieves everything for himself or hereself it is selfishness and not success.

Working for others and souring the pure people is success. Success life in making others life comfortable. We call great scientist success fly because they have made our life conferrable and easy Bill get's successful because he has worked for millions of people all our the world.

My third idea of success to be independent and self recent One should not be dependent on others. One should have clear idea of once goals and achievements. Success begins with becoming free from lost from money and fame.

So, finally I have to say success is not a constant it is changing it is got by hard work and you take most hard work finally can get a great success, and that success is the great success and it is not steel so, do not waste the time and work hard and you will finally get success, I promise you.

Chandrakant Khobaji
B.Sc. Ist Year.

"Don't Worry"

Students commits suicide has become a common sight three days. Is there only logic in dats as unnatural death when life is so beautiful & so many horizons are open before us? Student should be accept the realities of life & feel encouraged even in adverse circumstances. Life is the most precious gift of almighty Good. Student commits suicide are weeks & teachers. If the family is supportive instead of absolve there is no need why a students should think of commiting suicide student should always remember that an acclaimer excellent is not the only artery on the judge a man's intellectual A man with foresight can make a mark of himself even without deserves world famous sulfur Michelangelo scientist elder,. Ensteinnovelist charles dickens dramatis shakes pears & William words worth did not do well at school. Yet all of them excelled m their own style in the literary & cultural sphere of the world so dear students don't lose hearts. If you lose once try again.

Heena Kausar
B.A. I-Year

You Will

I wish to tell you friends
if you have not done well in exams
Don't worry it is not the end
Try agains & again.

You'll do well after this
then you will set from
Your parents assist
so much I do promise.

Study hard & get through this
Time you'll set ninety nine.
And you will win the worth while battle.

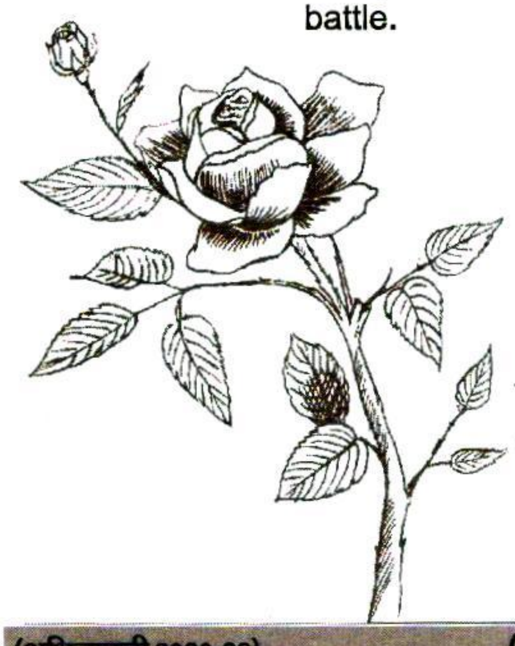

Heena Kausar
B.A. I Year

DEGLOOR COLLEGE DEGLOOR

Abhi vekti College Magazine

2010-2011

Deptt. of Urdu

Editor :- **Afreen Fatema Musheer Ahmed**

B.A.IIIrd Year

پر چھائی ہوئی تھی ۔ وہ اسی خیال میں گم تھا کہ ایک بلّی چوہا پکڑنے کے لیے چھت سے نیچے کودی اور اتفاقاً اس کے سینے پر گری ۔ وہ پہلے ہی سے اپنے خودساختہ بھوت کے زیرِ اثر تھا یہ سمجھا کہ وہ بھوت اس کے سینہ پر سوار ہوکر اپنے پنجے گاڑ رہا ہے ۔ یک لخت ایک دردناک چیخ ابھری اور وہ ہمیشہ کے لئے خاموش ہوگیا ۔ میں نے افسوس ظاہر کیا اور کہا کہ اگر وہ مر بھی گیا تو اُس کے فن نے اسے امر کردیا ۔

کم ہوکر ایک دوسرے سے مربوط ہوجاتی ہیں اور تصویر صاف نظر آنے لگتی ہے۔ میں نے پھر دریافت کیا کہ وہ ڈراونی تصویریں بھی بناتا ہے۔ اس نے اثبات میں سر ہلا دیا اور کہا کہ کبھی کبھی بن جاتی ہیں اور مجھے ڈر بھی لگتا ہے۔ کہ یہ تصویریں میری جان نہ لے لیں۔ تب مجھے اس آرٹ کا بخوبی اندازہ ہوا اور میں وہاں سے اچھا تاثر لے کر اُٹھا اور مجھے اسے آرٹ سے دلچسپی ہوگئی۔ اب اس سے ملاقات ہو نہ ہو لیکن اس کی بنائی ہوئی تخلیقات دیکھنے ضرور جاتا ہوں اور اپنے تاثرات ضرور قلمبند کرتا ہوں۔ کبھی کبھی اس سے ملاقات بھی ہوجاتی ہے۔ ایک عرصہ ہوگیا اس سے ملاقات نہیں ہوئی۔ ایک مرتبہ شہر میں ایک نمائش کا اہتمام کیا گیا جس میں اس کی تخلیقات بھی شامل تھیں۔ میں نے دیکھا کہ اس میں اس کی بہت نئی تخلیقات شامل تھیں اور بے حد دلچسپ میں نے اس کے بارے میں پوچھا تو معلوم ہوا کہ وہ اب اس دنیا میں نہیں رہا اور اس کی موت کا سبب اس کا آرٹ تھا۔ میں تفصیل جاننا چاہا تو اس کا ایک قریبی دوست یوں گویا ہوا۔

بات دراصل یہ ہے کہ اس پر آخری عمر میں تخلیقات کا بھوت جنون تک سوار تھا۔ وہ اپنے فارغ اوقات میں وہی کام کیا کرتا تھا۔ ایک رات ایسا ہوا کہ وہ پینسل لے کر اپنے پلنگ کے سامنے کی دیوار پر بے تحاشہ لکیریں کھینچنے لگا اور دیر تک کھینچتا رہا۔ جب تھک چُکا تو پلنگ پر بیٹھ گیا۔ دیکھتا کیا ہے کہ تصویر کچھ ڈراؤنی سی بن گئی تھی۔ جو اس کی پلنگ سے

صاف آرہی تھی۔ پہلے تو موٹی موٹی باہر نکلی ہوئی آنکھیں نظر آئیں، پھر غور کیا تو بڑے بڑے دانت بھی نظر آنے لگے۔ غرض اچھی خاصی ہیبت ناک شکل اس کے سامنے تھی جس کے بال کھڑے اور نوک دار تھے۔ منہ اس طرح کھلا ہوا تھا کہ جیسے اسے کھانے کے لئے کھلا ہو۔ پنجے بے حد ڈراؤنے اور ان پر بڑے بڑے ناخن اس کی جانب رُخ کئے ہوئے تھے۔ وہ یہ سب دیکھ کر چیخ پڑا اور بے ہوش ہوکر پلنگ پر دراز ہوگیا۔ جب ہوش آیا تو وہ تصویر اس کے دل ودماغ پر چھائی ہوئی تھی لیکن وہ مجبور تھا کہ وہ تصویر دیوار پر بنی ہوئی تھی نہ کہ کاغذ پر ورنہ وہ اسے پھاڑ کر پھینک دیتا ایک شب یوں ہوا کہ وہ اپنی پلنگ پر سو رہا تھا، رات سیاہی اوڑھے ہوئے تھی نیند اس کی آنکھوں سے کوسوں دور تھی کیوں کہ وہ تصویر ہمیشہ کی طرح اس کے دماغ

ہو۔اس نے اور دور کر دیا اس نے پوچھا کہ اب کچھ نظر آ رہا ہے۔ میں نے کہا ہاں لیکن صاف نہیں۔اس نے اٹھا کر دیوار پر آویزاں کر دیا میں حیران تھا کہ وہ تصویر بالکل ویسی ہی نظر آ رہی تھی اور میں نے جیسا کہا تھا اس سے بالکل مختلف نہیں تھی۔ میں مذاق سے کہا کہ یہ ثابت ہو گیا کہ دور کے ڈھول سہانے ہوتے ہیں۔اس نے کہا تم ادیب ہو کچھ بھی کہہ لو لیکن یہ فن اتنا آسان نہیں ہے۔ میری جستجو بڑھتی گئی۔ میں نے اس سے کہا کہ اس میں کیا راز ہے۔اس نے کہا کہ یہ تصویر جہاں ہے وہیں سے صاف نظر آئے گی۔اسے آگے یا پیچھے کر دی جائے تو دھندلی نظر آئے گی۔اس کا سب سے بڑا راز

فاصلہ کا تعین اور لکیروں کا باہمی فاصلہ ہے جسے Spacious Ability کہا جاتا ہے۔ یہ اس طرح ہے جیسے ایک ڈرائیور کو اندازہ ہونا چاہیے کہ گاڑی کہاں سے نکل سکتی ہے۔تصویر کا فاصلہ جتنا زیادہ ہوگا اسی مناسبات سے لکیروں کا باہمی فاصلہ اور ان کی موٹائی کا خیال ملحوظ رکھنا پڑتا ہے۔اور یہ آسان کام نہیں ہے۔ہم کسی نمائش کے لئے جب کوئی تصویر بناتے ہیں تو پہلے فاصلہ کا اندازہ کر لیتے ہیں کہ یہ کس جگہ آویزاں کی جائے گی۔ وہ کہتا جا رہا تھا اور میرا تجُسس بڑھتا جا رہا تھا۔اس نے مزید کہا کہ دراصل بات یہ ہے کہ جیسے جیسے کوئی شئے ہم سے دور ہوتی جاتی ہے چھوٹی نظر آتی ہے۔اس کی مثال ایسی ہے جیسے کہ ہم ایک کار پر سفر کر رہے ہوں تو ہم دیکھتے ہیں کہ سڑک دور تک تنگ ہوتی نظر آتی ہے اور ہم جیسے جیسے آگے بڑھتے ہیں ہمارے سامنے کی سڑک چوڑی ہوتی جاتی ہے۔اور اسی طرح پیچھے والی سڑک تنگ ہوتی نظر آتی ہے۔ ہمیں فاصلہ کو دھیان میں رکھ کر لکیروں کا باہمی فاصلہ اور ان کی موٹائی طئے کرنا پڑتا ہے۔اور یہ کم مشکل کام نہیں ہے۔تم نے دیکھا ہوگا کہ ہماری اس بعض تخلیقات کے فٹ نوٹ میں یہ لکھا ہوتا ہے کہ اس تصویر کو اتنے فاصلہ سے دیکھا جائے کیوں کہ وہ اتنے فاصلہ کے لئے ہی بنائی جاتی ہیں۔کبھی کبھی ہم یوں ہی تصویر بنا لیتے ہیں اور فاصلہ بعد میں متعین کرتے ہیں۔اس کا راز یہی ہے کہ اس فاصلہ پر لکیروں کی موٹائی کم نظر آتی ہے اور ان کا باہمی فاصلہ

حنا کوثر شیخ بدر
بی۔اے سالِ اوّل

افسانہ ۔ جُنون

وہ نہ صرف آرٹسٹ تھا بلکہ ملک کے چند آرٹسٹوں میں اُس کا شمار ہوتا تھا۔ بیٹھے بیٹھے کاغذ پر آڑی کھڑی ترچھی لکیریں کھینچا کرتا اور کوئی نہ کوئی شکل بن جایا کرتی تھی ۔ دھوپ چھاؤں کو تو وہ لکیروں کے ذریعے اتنی آسانی سے نمایاں کرتا تھا کہ تعجب ہوتا تھا۔ میں نے ایک دن اس سے کہا کہ تم ہر وقت لکیروں میں اُلجھے ہوتے ہو نتیجہ تو کچھ نکلتا نہیں پھر اپنا وقت کیوں ضائع کرتے ہو۔ کچھ تخلیقی کام کرو تا کہ تمہارے بعد بھی تمہارا نام باقی رہے۔ اس نے جواب دیا کہ تمہارا مقصد یہی ہے نہ میں تمہاری طرح ادیب بن جاؤں افسانوں کے نام پر جھوٹے سچے قصے گڑھا کروں ۔ کسی سے مخاصمت ہو تو اس کے خلاف کاغذات سیاہ کروں یا کسی کی دوستی میں اس کی تعریف میں حد سے گزر جاؤں یا پھر شاعر بن کر مشاعروں میں داد و تحسین حاصل کروں ۔ مزید یہ کہ کچھ کتابیں چھپوالوں اور اگر نہ بک سکیں تو انھیں بلا قیمت بٹوادوں تا کہ میرا نام روشن ہو جائے اور گھر میں مایوسی اپنا ڈیرہ ڈال دے۔

تم کیا جانو ان لکیروں میں کیا ہے۔ ان لکیروں میں ساری کائنات کی روح ہے۔ میں نے کہا کہ مجھے تو صرف لکیروں کے علاوہ کچھ نظر نہیں آتا۔ پھر بھی دل ہی دل میں سوچ رہا تھا کہ کیا راز ہے اس کی تخلیقات بے حد پسند کی جاتی ہیں اور نمائشوں میں چرچہ کا موضوع بنی رہتی ہیں ۔ اس نے کہا کہ اگر تمہیں یقین نہیں آتا تو بیٹھو میں ایک خاکہ بنا کر دیتا ہوں جب تک تم چائے پیو۔ پھر کہنے لگا کہ تم ہی بتاؤ کہ میں کیا بناؤں کیوں

کہ اگر اپنی مرضی سے بنا دیا تو تم ہی کہو گے کہ یہ میری مشق کی ہوئی ڈرائنگ ہے۔ اس نے میری بے تکلفی کا فائدہ اُٹھاتے ہوئے کہا۔ میں نے کہا ٹھیک ہے یہی بتا دو کہ میں اس کمرے میں بیٹھا ہوں اور تم ڈرائنگ بنا رہے ہو۔ اس نے کہا کی اتنا سا ن جتنی آسانی سے اس نے کہہ دیا کہ مجھے یقین نہیں آرہا تھا۔ میں نے دیکھا کی میرے چائے پینے تک وہ سینکڑوں آڑی کھڑی ترچھی لکیریں کھینچ چکا تھا۔ نصف گھنٹہ بھی نہیں ہوا تھا کہ اس نے وہ تصویر میرے سامنے رکھ دی۔ میں نے کہا کہ اس میں تو صرف لکیریں ہی نظر آرہی ہے۔ اس نے کہا کہ اسے تھوڑی دور کردو۔ تھوڑی دور سے دیکھنے پر کچھ دھندلا سا نظر آنے لگا۔ مجھے ایسا لگا کہ شاید میری آنکھوں میں ہی دھندلا پن

آمنہ غزالہ عبدالقیوم
بی۔اے سالِ دوّم

اقوالِ زرّیں

(۱) تنگ دستی اور غربت ایسی چیز ہے کہ انتہائی نیک اور وفادار لوگوں کو بھی مختلف انداز میں سوچنے پر مجبور کر دیتی ہے۔ پریشان سپاہی سے نہ تو تلوار چُستی سے اٹھتی ہے نہ ہی ڈھال۔

(۲) وہ سچ زبان پر ہی نہ آئے تو بہتر ہے جو فساد کا سبب بنتا ہو اور وہ جھوٹ اس سچ سے بہتر ہے جو فساد کی آگ کو بُجھائے۔

(۳) نسان میں اگر واقعی کوئی گُن ہو تو وہ قدر دانی سے محروم نہیں رہتا۔

(۴) سخاوت اور عدل و انصاف کے باعث دلوں میں جو محبت پیدا ہوتی ہے وہ اقتدار اور عزّت کو دوام بخشتی ہے۔

(۵) انسان کو سچّی راحت اُس وقت حاصل ہوتی ہے جب وہ اپنے دل کو لالچ اور حرص جیسی بُرائیوں سے پاک کر لیتا ہے۔

جانے کے لئے کھڑے ہونے لگی تو کمزری کی وجہہ سے لڑکھڑا گئی ۔نوجوان نے لپک کر خاتون کو سہارا دیا اور ہاتھ پکڑ کر دکان کے باہر لا کھڑے رکشہ میں سوار کروایا اور تیزی سے لوٹ کر دکان میں آیا۔سیلز مین نے سو کا نوٹ اس کی ہتھیلی پر رکھ دیا۔نوجوان سو کا نوٹ دیکھ کر خوش ہوگیا خوشی سے اس کی آنکھیں چمک اٹھی اور وہ بڑبڑایا آج کوکین کی پوری خوراک لوں گا۔ نقشے کی دشمن نشہ ہی نہیں کرنے دیتی :۔ نا جانے کب مرے گی ۔!!سلیز مین نوجوان کے منہ سے نکلے الفاظ سُن کر چونک پڑا اور حیرت سے پوچھ بیٹھا۔ ''وہ عورت کون ہے تمہاری ۔؟''

ماں :۔ ماں ہے وہ میری ۔ !!! '' نوجوان سادگی سے سو کا نوٹ جیب میں رکھتے ہوئے بولا ۔

عشرت پروین عبدالرشید خان
بی۔اے سالِ دوّم

منی افسانے

دنیا میں ازل سے ہر بچہ پیدا ہوتے وقت خالی ہاتھ دنیا میں آتا ہے۔تمام زندگی ضرورت کے مطابق پاتا ہے۔کھوتا ہے ڈھوتا ہے۔جمع کرتا ہے۔جائز ناجائز طریقے سے۔پھر چند سال چند ماہ اور چند دن اس دنیا میں گزار کر لوٹ جاتا ہے اس کے پاس گھر جائیداد روپیئے سب کچھ ہونے کے باوجود واپسی میں بھی اس کے ہاتھ خالی ہوتے ہیں۔پیدائش سے موت کے وقفہ کے درمیان زندگی میں جو کچھ بھی ہوتا ہے۔وہ دلچسپ ڈرامے کے سوا کچھ نہیں ہوتا ہے۔بس فرق صرف اتنا ہے کہ کسی کے ڈرامے کا پردہ جلدی گر جاتا ہے اور کسی کے ڈرامے کا پردہ تاخیر سے گرتا ہے۔لیکن نا چاہتے ہوئے ڈرامہ ہر کسی کو کرنا پڑتا ہے آپ کو بھی اور مجھے بھی کیوں کہ ہم اس طویل ڈرامے کے معمولی سے کردار جو ہیں ------ !!!

ماں

ایک نوجوان گھبرایا ہو پریشان سا دوائی کی دکان میں داخل ہوا اور سیلز مین کے قریب پہنچ کر آہستہ آہستہ اسے کچھ سمجھانے لگا۔سیلز مین نے اثبات میں سر ہلا دیا۔وہ تیزی سے دکان کے باہر گیا اور ایک عمر رسیدہ بیمار عورت کو سہارا دے کر دکان کے اندر لایا۔خاتون نے پرس سے نکال کر دواؤں کی فہرست سیلز مین کو دی۔سیلز مین نے جلدی جلدی دوائیں نکال کر دی اور بل بنا دیا۔خاتون نے دواؤں کی فہرست کو پرس میں رکھا اور بل کی رقم ادا کر کے جلدی دوائیں نکال کر دینے کے لیے سیلز مین کا شکریہ ادا کر کے

عائشہ پروین عبدالکریم
بی۔ایس سی سالِ دوم

مومن کے اخلاق

اعلیٰ اوصاف ہی انسان کو خاک سے اُٹھا کر افلاک تک پہنچاتے ہیں۔ بادشاہوں اور حکمرانوں کا تو یہ فرض بنتا ہے کہ وہ وقت اپنی رعایا کے ساتھ خیر ہی خیر کریں جو حکمراں ایسا کرتے ہین ان کی حکومت کو دوام اور حکمران کو حیاتِ جاوید عطا ہوتی۔مسلمان حکمرانوں کا حسن اخلاق اتنا بلند و بالا رہا ہے کہ پرندے بھی ان کے ہاتھوں مامون تھے۔ حکمرانوں کو اس بات کا خیال رکھنا چاہیے کہ ان کے دورِ حکمرانی میں اگر کوئی کُتا کسی کا دامن پھاڑتا ہے تو وہ دامن کُتا نہیں پھاڑتا بلکہ وہ شخص پھاڑتا ہے جو اس کا مالک ہے۔ گورنر حضرت عمر بن العاصؓ کو جب اسکندریہ کی فتح کی خبر پہنچی تو انھوں نے اسکندریہ جانے کی تیاری کی ضروری سامان جمع کرتے ہوئے اپنا خیمہ بھی اکھاڑنے کا حکم دیا۔ سپاہی خیمہ اکھاڑ ہی رہے تھے کہ حضرت عمر بن العاصؓ کی نظر خیمہ کے اندر ایک گھونسلے پر پڑی تو آپ نے سپاہیوں کو خیمہ اکھاڑنے سے منع کر دیا۔اور فرمایا خیمہ کو نہ گرادینا کہ ہمارے مہمان کو تکلیف نہ ہو۔

چنانچہ صرف ایک کبوتر کے آرام و آسائش کی خاطر اسے بے گھر نہ کرنے کیلئے اس خیمہ کو وہیں چھوڑ دیا اور حضرت عمر بن العاصؓ نے واپسی پر اُسی جگہ ایک شہر تعمیر کرنے کا حکم دیا جس کا نام اس کبوتر کے اُس خیمہ کی نسبت سے قسطاط مشہور ہو گیا۔قسطاط عربی میں خیمہ کو کہتے ہیں۔ یہ شہر قسطاط آج تک مسلمانوں کے حسن اخلاق کی گواہی دے رہا ہے۔

محمد اسحٰق محمد صادق
بی۔ ایس سی سال دوم

غزل

اٹھو جاگو سویرا ہو گیا ہے
ہر اک ذرّہ سنہرا ہو گیا ہے
پہاڑوں کی فضاؤں کے اثر سے
لہو کا رنگ گہرا ہو گیا ہے
میرے نقشِ قدم جو چومتا تھا
مخالف اب وہ میرا ہو گیا ہے
اسے ہی لوگ منصف کہہ رہے ہیں
جو اندھا اور بہرا ہو گیا ہے
بتا اب اور کیا ہو نذر تیری
مرا سب کچھ تو تیرا ہو گیا ہے
کوئی جامِ شہادت پی رہا ہے
لہو آلود چہرا ہو گیا ہے
مکینوں کو گھمنڈ تھا جس مکاں پر
پرندوں کا بسیرا ہو گیا ہے
شہر میں یہ خبر ہے گرم شاہیں
سمندر آج صحرا ہو گیا ہے

عفت ناز محمد خواجہ
بی۔ایس سی سالِ اول

غزل

تنظیم قومیت کا کوئی انتظام کر
تحریک حُریت کو زمانے میں عام کر

ہر حال میں جہاں کے غریبوں کا ساتھ دے
ہر محفلِ خواص میں ذکرِ عوام کر

جب جابرانِ وقت سے ہو سامنا ترا
پہلے کلائی تھام لے پیچھے کلام کر

اب لے ہر ایک گام پہ اہلِ خرد سے داد
اغیار جس کو کر نہ سکیں تو، وہ کام کر

دے شمسؔ خشک لفظ کو احساس کی زباں
اپنے کلام میں تو یہی اہتمام کر

جمیلہ بیگم بنت محمد تقی الدین
بی۔اے سال آخر

غزل

ضرورت سے زیادہ آرزو اچھی نہیں ہوتی
سدا پرچھائیوں کی جُستجو اچھی نہیں ہوتی

سمجھ کر سوچ کر بولو تمھیں ہے بولنا جو کچھ
بلا معنی و مطلب گُفتگو اچھی نہیں ہوتی

اگر کچھ بحث کرنی ہے تو کیجئے اہلِ دانش سے
کسی جاہل سے حُجّت دو بدو اچھی نہیں ہوتی

ذرا ادب جایئے تو اُس کی جُرءات اور بڑھتی ہے
یقیناً چاپلوسئ عدو اچھی نہیں ہوتی

وقار اپنا اگر نورؔی رکھنا ہے زمانہ میں
کبھی بھی اُلفتِ جام و سبو اچھی نہیں ہوتی

شہلہ رُخسار سدی فہیم
بی۔ایس سی سالِ دوّم

مناجات

میری قوم کو مولا عزت عطا کر
اُسے اپنے ماضی کی عظمت عطا کر
مٹا کر جگر سے رقابت کے دھبّے
رقیبوں کے دل کو محبت عطا کر
مٹا دے میری قوم کی تنگدستی
اُسے خدمتِ دیں کی دولت عطا کر
قدم ڈگمگانے نہ پائیں کبھی بھی
الٰہی ہمیں ایسی طاقت عطا کر
نچھاور کریں دین پر زندگی کو
ہمیں ایسی شانِ شہادت عطا کر
تری حمد کرتے رہیں ہم ہمیشہ
ترے ذکر کی دل میں چاہت عطا کر
سبھی مسلکی رنجشوں کو بھلا دیں
ہمیں ایسی اعلیٰ بصیرت عطا کر
جئیں اور دنیا کو جینا سکھا دیں
الٰہی ہمیں ایسی حکمت عطا کر
جگاتا رہے قوم کو شمس ہر دم
اسے مولا ایسی سعادت عطا کر

آفرین فاطمہ مشیر احمد
بی۔اے۔سالِ آخر

نعت

عجم بولتا ہے، عرب بولتا ہے
ربانِ محمد سے رب بولتا ہے
نہ چھوٹے کبھی اُن کے روضے کی جالی
یہ ایماں کا نقشِ ادب بولتا ہے
جہاں پر محمّد کی بے حُرمتی ہو
وہاں پر خُدا کا غضب بولتا ہے
امین اور صادق تو ہیں آپ بے شک
یہ بوجہلِ اور بولہب بولتا ہے
مگر میری مٹھّی میں کیا ہے بتائیں
یہی میرا شوقِ طلب بولتا ہے
یہ سچّے نبی ہیں، یہ سچّے نبی ہیں
شہادت میں کنکر کا لب بولتا ہے
وہ کافر مگر پھر بھی ایماں نہ لایا
نبیؐ کے علاوہ، وہ سب بولتا ہے
یہ کعبہ نہیں سبز گنبد ہے رازی
یہاں ہر کوئی باادب بولتا ہے

نسرین بیگم شیخ بابومیاں
بی۔اے۔سالِ آخر

حمد

صحرا صحرا محفل محفل جن و بشر میں
دریا دریا آہٹ آہٹ موج بھنور میں

قریہ قریہ دھڑکن دھڑکن آبِ گہر میں
تنکا تنکا لحظہ لحظہ خیر و شر میں

قطرہ قطرہ لمحہ لمحہ شام و سحر میں
ذرّہ ذرّہ اللہ اللہ قلبِ ضرر میں

ریزہ ریزہ تیرا جلوہ مہر مَبیں میں
اللہ اللہ تیری قدرت قمرِ حسیں میں

کوہ دمن میں بحر و بر میں اللہ اللہ
صحن چمن میں خشک و تر میں تو ہی تو ہے

آفرین فاطمہ مشیر احمد
بی۔اے۔سالِ آخر

احوالِ واقعی

منظور ہے گذارشِ احوال واقعی
اپنا بیان کچھ حُسنِ طبیعت نہیں مجھے (غالبؔ)

ہر سال کی طرح رسالہ ''ابھی ویکتی'' اُردو پیش کرنے کی سعادت حاصل کر رہی ہوں۔ امید کرتی ہوں کہ قارئین کرام اسے شرفِ قبولیت بخشیں گے۔ ہمارے شعبۂ اُردو کی کارکردگی کا مختصر طور پر جائزہ پیش کر رہی ہوں تا کہ قارئین اس سے واقف ہوسکیں۔ سالِ حال ہمارے کالج میں اُردو طلباء وطالبات کی اچھی خاصی تعداد زیرِ تعلیم ہے۔ سالانہ کالج گیدرنگ میں اکثر طلباء نے مختلف ادبی پروگرامیوں میں حصہ لے کر انعامات حاصل کئے اور اس طرح اپنے شعبہ کے وقار کو برقرار رکھا۔ تمام طلباء وطالبات کو صدرِ شعبۂ اردو پروفیسر خواجہ احمد الدین صاحب، ڈاکٹر شیخ زُبیر احمد صاحب اور پروفیسر محمد تقی الدین صاحب کی رہنمائی حاصل رہی ہے۔ میں صمیمِ قلب سے ان اساتذہ کا شکریہ ادا کرتی ہوں۔

ہمیں قوی اُمید ہے کہ آئندہ بھی اسی روایت کو برقرار رکھتے ہوئے شعبۂ اُردو کے استحکام اور اُس کی بقا کے لئے تعاون کریں گے۔

فہرستِ مشمولات

سلسلہ نشان	مضمون نگار کا نام	کلاس	عنوان	صفحہ نمبر
۱	آفرین فاطمہ مشیر احمد	بی۔اے سالِ آخر	احوال واقعی	۸۶
۲	نسرین بیگم شیخ بابو میاں	بی۔اے سالِ آخر	حمد	۸۵
۳	آفرین فاطمہ مشیر احمد	بی۔اے سالِ آخر	نعت	۸۴
۴	شہلہ رُخسار سدی فہیم صاحب	بی۔ایس سی سالِ دوم	مناجات	۸۳
۵	جمیلہ بیگم بنت محمد تقی الدین صاحب	بی۔اے سالِ آخر	غزل	۸۲
۶	عفت ناز محمد خواجہ	بی۔ایس سی سالِ اول	غزل	۸۱
۷	محمد اسحٰق محمد صادق	بی۔ایس سی سالِ دوم	غزل	۸۰
۸	عائشہ پروین عبدالکریم	بی۔ایس سی سالِ اول	مومن کے اخلاق	۷۹
۹	عشرت پروین عبدالرشید خان	بی۔اے سال دوم	منی افسانے	۷۸
۱۰	آمنہ غزالہ عبدالقیوم	بی۔اے سال دوم	اقوال زرین	۷۶
۱۱	حِنا کوثر شیخ بدر	بی اے سال اول	افسانہ ''مجنون''	۷۵

اے۔وی۔ایجوکیشن سوسائٹی

دیگلور کالج دیگلور

کے طلباء کا سالانہ ترجمان سالنامہ

''ابھی ویکتی''

بابت 2011ء-2010ء

حصّہ اُردو

زیرِ سرپرستی

پرنسپل ڈاکٹر اشوک واکوڈکر صاحب

ایڈیٹر انچارج

زیرِ نگرانی

پروفیسر خواجہ احمد الدین

صدر شعبۂ اُردو

مدیرہ:۔

آفرین فاطمہ مشیر احمد

بی۔اے۔سال آخر

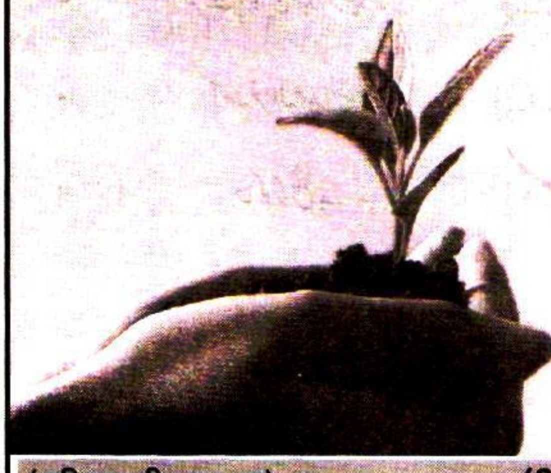

महाविद्यालयातील रा.से. योजनेच्या कार्यालयाची पाहणी करताना मा. कुलगुरु सर्जेराव निमसे, संस्थेचे सचिव मा. शशिकांत चिद्रावार, संचालक मा. विलास तोटावार प्राचार्य डॉ. अशोक वाकोडकर कार्यक्रमाधिकारी प्रा. अशोक टिपरसे, डॉ. हसीना बेगम.

महाविद्यालयातील गुणवंत विद्यार्थी सत्कार सोहळ्यात गुणवंतांचा सत्कार करताना महाराष्ट्राचे माजी पोलीस महानिरीक्षक मा. अरविंद इनामदार.

२०१०-११ च्या वार्षिक स्नेह संमेलनात नृत्य सादर करताना कु. मंजिरी शेट्टी व कु. श्रद्धा अट्टूरे.

वार्षिक स्नेह संमेलन २०१०-११ मध्ये आयोजित कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांचे मनोरंजन करताना हास्य सम्राट जुनियर जॉनी लीवर.

प्रभात
ऑफसेट प्रिंटर्स, देगलूर
9890214425